HAZİRAN '85/4

100 TL (KDV dahil)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Liberalizm ve Siyasi Zorunluluklar

Pişmanlık Yasası ve Genel Af İstemi

Otomobil-İş 'İşçilerin Sorunları Ortaktır'

GÜN

Sahibi: **Sami Alptekin**

Yazı İşleri Sorumlusu:
İdris Lütfü Melek
Yönetim adresi: 856. Sokak Nurhan No: 3/502 Konak İzmir
İstanbul Temsilcisi :
Taner Renda
Molla Fenari Nadir Han, Kat: 5 Cağaloğlu
Ankara Temsilcisi:
Cemil Turan
Dizgi: Sistem|Baskı: Numune Basımevi, Cağaloğlu İ
Dağıtım: (İstanbul Ankara İzmir) Etkin (Ege Bölgesi) İGMD
İstanbul, Ankara, İzmir dışı abone: Yıllık 1000 lira./Yurt dışı 15 DM
İlan: İç sayfalar, tam sayfa 40.000 lira

SODEP PANELLERİ SÜRÜYOR

SODEP Eyüp ilçesinin düzenlediği **"Ülkemizde ve Yöremizde İşçi Sorunları"** panelinde Özal hükümetinin uyguladığı ekonomi ve politikanın işçilerin ülke genelinde ve Eyüp ilçesinde ki yansımaları tartışıldı.

Açış konuşmasında Korel Göymen, "Bu hükümetin kimlerden yana olduğunu bilmeyen kalmadı" dedi. Göymen, Özal'ı her gittiği yabancı ülkede işçilerimizi yabancılara peşkeş çekmekle suçladı. ve bu gün sorun demokrasinin savunulmasıdır ve demokrasiyi savunma anlamında herkesle işbirliğine hazırız dedi.

Daha sonra söz alan Şükran Ketenci geçmişten beri gelen bir mücadele alanı olan Eyüp'ün bu gün bu mücadele ruhunun kaldırılması için pek çok oyunlar oynandığını ve bu oyunlarıda Eyüp'lü emekçilerin çok iyi bildiğini vurguladı, şöyle devam etti, "Şeklen tüm demokratik kurumların var olduğunu görüyoruz ama uygulanan ekonomik-politika ise demokrasilerin olmadığı ülkelerde uygulanan ekonomi-politikasının aynısı bizde uygulanıyor ama bizim ülkemiz Güney Amerika ülkelerine benzemez çünkü bizim deneyli, bilinçli işçi sınıfımız var" diye sözlerini bitirdi.

Süleyman Genç de konuşmasında Türkiye'de işçi haklarından bahsedilemiyeceğini sırf batıya şirin görünmek için bu haklardan **bahseden** bazı maddeler olduğunu ve Özal Hükümetinin bu ülkenin işçisini ve insanını satışa çıkardığını söyledikten sonra konuşmasına şöyle devam etti "Ya köle gibi çalışırız, ya insan gibi çalışırız. Biz grevli-toplu sözleşmeli ve işçi haklarının sağlandığı bir demokrasi istiyoruz. Bu demokrasiye ulaşmak için de tüm demokratları saflarımıza almalıyız" dedi.

4. Sayıda Merhaba

Okurları GÜN gibi bir derginin temelini, gövdesini oluşturur. Çıkış nedeni, her sayı daha iyiye gitmek için daha yoğunlaşan çabalar... hep daha çok okura ulaşabilmek içindir.

GÜN'e de çıktığı aydan bu yana, okurları övgülerini eleştirilerini, önerilerini ileten mektuplar yollamaya başladılar. GÜN de, yukarda değinildiği gibi okurlarını temel, gövde edinen bir dergi olduğu için bu mektuplara, belki de daha henüz ummazken gelmeye başlayan bu mektuplara, çabalarının yankı bulduğu yazılar olarak baktı, bakıyor.

Öneriler, eleştiriler değerlendiriliyor. Öncelikle de bir bakıma deneme sayıları olarak nitelenebilecek ilk üç sayısından, GÜN en başta kendisi hoşnut olmadığı için, bu mektuplar daha da önem kazanıyor.

Bunun için de GÜN, kimisayılarda okurlarla doğrudan haberleşmeyi olanaklı kılacak bir köşe açma kararını aldı. Burada kimi zaman mektuplardan alıntılar yayınlanacak, kimi zaman da şimdi olduğu gibi GÜN okurlarına iletmek istediği somut sorunları iletecek.

• GÜN, üç büyük il dışında geniş dağıtım olanağından yoksun. Bu nedenle de o yörelere, ancak istekli olacak olan kitapçılar, bayiler aracılığıyla ulaşabilecek. Buysa okurlarının çabalarına bağlı bir gelişme.

• GÜN, üç büyük ilde yaygın bir abone okuru olmasını düşünmüyor. Bunun pekçok pratik nedeni var. Öncelikle de haftalık bir periyodla çıkmayı amaçlayan bir derginin, yaygın dağıtım yapılabilen kentlerde bayilerden edinilmesinin daha kolay olduğuna inanıyor. Bu üç il dışından abone olmak isteyen okurlarımız, 1000 lira karşılığında pul göndererek ya da adresimize havale çıkararak ve açık adres belirterek abone olabileceklerdir.

• GÜN, İzmir'de daha iyi çalışabileceği bir büroya kavuştu. Bundan sonra tüm yazışmalar için 856 Sokak Nurhan No: 3 K: 5 Konak/İZMİR adresi kullanılacak. Ayrıca İstanbul temsilcisi de bir büroda çalışmanın olanaklarına kavuştu. Adresi: Molla Fenari Sokağı Nadir Han K:5 Cağaloğlu/İstanbul.

GÜN'ün 4.sayısının yazılarını okumaya başlamadan önce, GÜN'ün mektuplarınızı beklediğini duyuralım. Dostlukla.

TİP Davası Sonuçlandı

22 Mayıs 1985 günü Askeri Yargıtay 5. Dairesinde görülmekte olan TİP davası sonuçlandırıldı. 1981 yılı içinde başlayan tahkikat sonucunda, 140 kişi hakkında TCK'nun 141/1 ve 5. maddeleri gereğince, "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmek, devletin müesses iktisadi ve sosyal nizamını ortadan kaldırmak gayesiyle siyasi parti kurmak ve partiyi illegal örgüte dönüştürmek" suçları ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 nolu Askeri Mahkemesine dava açılmıştı. 1984 yılı başında Askeri Mahkeme, 102 kişi hakkında TCK'nun 141/1 ve 5. maddeleri gereğince 5-12 yıl arasında hapis cezasına 38 kişinin de beraatına karar vermişti. Daha sonra dava dosyası Askeri Yargıtaya gönderilmişti. Geçtiğimiz günlerde Askeri Yargıtay da kararını açıkladı.

Bu karar gereğince TİP merkez yöneticilerinden 4 kişi hakkında verilen 12 yıl, merkez yöneticilerinden 9 kişi hakkında verilen 8 yıl, yine parti kurucusu, İstanbul, Bursa, Eskişehir, Sakarya, Gebze, İspir, Bandırma il ve ilçe yöneticisi olan 69 kişi hakkında verilen 5 yıllık hapis cezaları onandı. Askeri Yargıtay 5. Dairesi 9 parti kurucusu hakkında verilen beraat kararını bozarak bu kişilerin de cezalandırılmalarını istedi. Askeri Yargıtay 5. Dairesi, TİP tutuklu yöneticilerinden Müşfik Erem, Özcan Keskeç ve Mustafa Aktolgalı ise onanan cezaları kadar hapis yatmalarına rağmen mahkemenin tahliye kararı vermemesinden dolayı salınmadı.

Askeri Yargıtayca verilen kararla 1982 yılından beri süren TİP davası sonuçlandırılmış ve 72 kişi 5-12 yıl hapis cezası almış oluyor. Bu TİP yöneticileri için açılan davalardan ilkiydi. Yine TİP İstanbul ilçe yöneticisi 10 kişi ve Amasya il, ilçe yöneticisi 34 kişi hakkında açılan 2 ayrı dava da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 no.lu Askeri Mahkemesinde karara bağlanmış ve bu kişiler 5-15 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılmışlardı. Her iki dava hakkında da 29 Mayıs'ta dergimizin baskıya girdiği tarihlerde Askeri Yargıtayca kararın açıklanması beklenmektedir.

Ayrıca, TİP Adana, Hatay, Rize, Kars, Kocaeli, Amasya, Sakarya il yöneticileri, İstanbul (Bakırköy, Şişli, Eminönü, Kadıköy, Gaziosmanpaşa), Bursa (Yenişehir, Orhangazi), Amasya (Suluova, Taşova), Hatay (İskenderun, Altınözü, Yayladağı), Kars (Ardahan), Urfa (Siverek) ilçe yöneticileri olan 164 kişi hakkında da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 no.lu Askeri Mahkemesinde TCK'nun 141/5. maddeleri gereğince 5-8 yıl hapis cezası istemiyle açılan dava da devam etmektedir.

TİP Diyarbakır il ve ilçe yöneticilerinden bir kısmı da parti çalışmalarından dolayı suçlanarak çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar.

Kula Mensucat ve İşçi Hakları

İzmir Kula Mensucat işçileriyle görüştük. İşçiler dertli, işçiler açlığın eşiğinde. Öylesine sorunları büyük ve öylesine kısa vadede çözümsüzlerki kendi deyimleriyle sorunları "yılan hikâyesine" dönüşmüş. Bir işçi şöyle diyor: "ekmek yirmi lirayken aynı parayı alıyorduk. Bugün ekmek altmış lira biz yine aynı paraya talim ediyoruz. 1981'de YHK'nın, yaptığı toplu sözleşme, 1983'ün onuncu ayında bitti. 20 aydır sözleşme imzalanmadı. Üstüne üstlük 1981'de imzalanan haklarımızı da alamıyoruz."

İşçiler, sorunlarını yazmışlar. Gelen yanıt "mahkemeye başvurun" olmuş. Oysa, işçiler zaten mahkemeye başvurduklarını, mahkeme kararlarının uygulanmadığını söylüyorlar. Bölge çalışma müdürlüğü yetkilisinin yanıtı ise "sizin kaderiniz bu" şeklinde.

Kula mensucatta yaklaşık 2500 işçi çalışıyor. Toplam işçi alacakları ise 240 milyon lirayı aşmış durumda. 1984'ün eylülünde makineler haciz edilmiş, Teksif avukatları işçi alacakları karşılığı 50 milyon lira tutarında çek almışlar. Ancak, çek karşılıksız çıkmış, "Biz bin liralık karşılıksız çek versek mahkemelik oluruz. İşveren 50 milyonluk karşılıksız çek veriyor hiçbirşey yapılmıyor" diyorlar. Bir başka işçi de şöyle diyor: "Eski işçiler haklarını alamazlarken, fabrikaya yeni işçi alınıyor. İşverenin amacı yeni işçilerle eski işçiler arasında ayırım yaparak işçileri birbirine düşürmek ve bu yolla alacaklı işçilerin alacağını ertelemek. Biz eski işçiler 5500-6000 lira haftalık alıyoruz. Kiralar en az yirmi bin liradan başlıyor. Birçok arkadaşımız mesai saatları dışında boyacılık, simitçilik yapmak zorunda kalıyorlar. Geçim sıkıntısı nedeniyle iki arkadaşımız eşlerinden ayrılmak zorunda kaldılar."

Fabrika, 1983'ün eylülünde 96 gün kapatılmış. Bu süre içerisinde işçilerin ücretli izinli oldukları söylenmesine rağmen işçiler bu paralarını da henüz alabilmiş değiller. Emekli işçiler de alacaklarını halen alamamışlar. Önceleri, bir milyonu geçen tazminatları karşılığı haftada 10-15 bin lira ödenirken, bu ödemeyi de kesmişler.

Bir başka işçi de "sendika ağırlık koymadı" diyor ve sürdürüyor: "Sendika başkanı fabrikaya giremiyor. Böyle şey olmaz. Sendika bize sahip çıksaydı sorun bu boyutlara ulaşmazdı. En az işveren kadar sendika yönetimi de suçludur. Geçen yıl Teksif üyelerin yüzde ellibirini toplamışken, işveren..., gece yarısı noterle birlikte Öz İplik-İş yetkililerini fabrikaya getirerek işçileri ,Öz İplik-İş'e geçmeye zorladı. Böylece Teksif'in sözleşme yapma yetkisi düştü. Öz İplik-İşin de iş kolu düzeyinde % 10 barajını aşamadığında toplu sözleşme yapma yetkisi yok. İşveren zaman kazanırken olan bizlere oluyor."

Kula Mensucat işçilerinin sorunları bitmiyor. Anlatmaya devam ediyorlar. "İşveren sürekli aleyhimize kamuoyu oluşturmaya çalışıyor. Gazeteciler işverenin söylediklerini doğru olup olmadığına bakmadan yazıyorlar. Geçenlerde bir gazedede tüm sosyal haklarımızın ödendiğini okuduk. Dün de bir gazeteci, işyerin çağrısıyla gelip tuvalette patron hakkında yazılan yazıların fotoğrafını çekerekgitti. Bir yandan da işçileri bölmek için çalışıyor. Geçen yıl Öz İplik-İş'i fabrikaya sokarak bizleri böldü, şimdi de MİSK'i getirerek sözleşme yapma koşullarını tümden ortadan kaldırmak istiyor."

İşverenin taktiğinin "işçiyi böl, hak verme" olduğunu söyleyen işçiler, "en azından bir toplu sözleşme yapabilmemiz için Teksif'de birleşmeliyiz. Bunun için de Teksif yönetiminin ilgisiz tutumunu bırakıp, çaba göstermesi gerekir" diyorlar.

Liberalizm ya da Siyasi Zorunluluklar

1 4 Mayıs'ta yapılan DYP kongresi tartışılan bir sorunu daha sıcak bir biçimde gündeme getirdi. Bu sorun: DYP'nin "demokrasi savaşımını" nasıl yorumlamalı ve buna karşı nasıl bir tutum izlemelidir biçiminde özetlenebilir.

DYP'nin ısrarla devamı olduğunu belirttiği DP-AP çizgisi, 1950'lerden bu yana hak ve özgürlüklere yönelen kısıtlayıcı eğilimlerin ana kaynağı olmuştur. 1960 sonrasında iktidarının devamını her zaman yığınların örgütlenmesinin ve siyasal yaşama katılmasının kısıtlanmasında görmüştür. Bu mantığın sonucu olarak 12 Eylül öncesinde de büyük yıkımlara neden olan bir çizgi izlemekten ve ittifaklara gitmekten çekinmemiştir. Yine aynı anlayışla, 12 Eylül öncesinde, yürürlüğe koyduğu 24 Ocak kararlarının demokratik işleyiş ilkeleri içinde uygulanamayacağını bile bile daracık bir elbiseyi demokrasiye giydirmeye çalışmıştır. Kısacası tekelci sermayeyi temsil eden bir siyasal çizgi olarak, tekelci sermayenin çıkarlarının, toplumun geri kalan tüm sınıf ve tabakalarının çıkarlarıyla çelişmesinin bir sonucu olarak siyasal gericiliğin dayanaklarından birisi olagelmiştir.

İktidardan uzaklaştırıldığı 1980 yılından buyana yapılan değişikliklerin bu çizginin programı ile çelişmemesine, bir bakıma daha önceleri yapmak isteyip de yapamadığı değişiklikler olmasına rağmen "çatışma" durumu nereden kaynaklanmaktadır? Demokratik ve sol çevrelerdeki tartışma işte bu noktada yoğunlaşmaktadır. Öncelikle, soruna kestirmeci biçimde yaklaşmanın hiçbir yarar getirmeyeceğini belirtmek gerekir. Yalnızca bir dönem önceki olguları temel alarak silip atmak ya da hemen birtakım misyonlar yüklemek demokratik ve sol çizgilerin politik bakımdan sığlığa düşmelerine neden olmaktadır.

Her sınıf kendi gücünü kabul ettirmeye çalışarak çıkarlarını savunur. Bunu da temsilcisi siyasi partisi aracılığıyla yapar. Temel olarak bir parti ile temsil ettiği sınıf arasındaki ilişki, bir parçanın bütünü ile olan ilişkisidir. Ancak bir parti ile sınıf arasındaki ilişki, müvekkili ile avukatı arasındaki ilişki olarak görülmemelidir. Burjuva partilerinin kendisi de binlerce üyesiyle, ittifakları ve milyonluk seçmen kitlesi ile başlıbaşına bir çıkar çevresidir. İktidar olma yolu olarak seçimleri dikkate almak zorunda olduklarından oy toplamak için diğer sınıf ve tabakaların taleplerini ve çıkarlarını da dikkate almak zorundadırlar. Parti çevresi, bir de iktidarın nimetlerinden partisi aracılığıyla doğrudan yararlanmak gibi bir alışkanlığa sahipse daha da sıkı bağlarla birbirine bağlanır. Bu çevre, burjuvazi, "kendi açısından haklı nedenlerle" başka bir biçimde iktidar olmaya karar verdi diye, hemen varlığına son veremez, vermez. Burjuvazi adına ama kendi çevresine dayanarak iktidar olma kavgasını sürdürür. Burjuvazi açısından da belirli koşullarda yeniden alternatif olma özelliği varsa desteklenir ya da el altında tutulur.

DYP'nin siyaset sahnesinde özetlenen nitelikte bir siyasi çizgi olarak 40 senelik kökleri vardır. Parlamento, seçme ve seçilme koşullarında ortaya çıkmış ve yine ancak bu koşullarda etkin bir siyasal güç olabilmiştir. Yakın tarihe baktığımızda bu çizginin gerek kendisine karşı programa sahip, gerekse kendisi ile ortak programı savunan "olağanüstü dönemlerde" etkin bir siyasi güç olmaktan çıkarıldığını görürüz. Bu durum DP-AP-DYP çizgisinin "olağanüstü dönemlere" karşı kuşkulu davranmasına neden olmuştur. Bir başka deyişle artık "siyasetten dışlanmak" istememektedirler. "Siyasi özgürlükler" sloganı ile kendi çevresinin siyasi haklarını savunmakta, "milli irade" sloganı ile de dışına atıldığı siyasetin içine girmeye çalışmaktadırlar.

Şili'de Hristiyan Demokratlar, Allende yönetimini devirmek için darbe kışkırtıcılığı yapmaktan çekinmediler. Çünkü inanıyorlardı ki, darbe, Allende'nin ve müttefiklerinin "işini gördükten" ve gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra iktidarı kendilerine teslim edecekti. Gerçekte ise, durum tam tersi oldu. Pinoshet yönetimi Allende ve müttefiklerinin "işini gördükten" sonra iktidarını kalıcılaştırmak için Hristiyan Demokratların da işini görmek, en azından etkisiz bir duruma getirmek istedi. Dün darbenin kışkırtıcılığını yapan Hristiyan Demokratlar bugün Pinoshet'e karşı kendi varlıklarını korumak için mücadele ediyorlar. Çünkü varlıklarını, aynı sınıfın çıkarlarını savunsalar bile faşizm koşullarında değil, ancak parlamento, seçme ve seçilme koşullarında sürdürebileceklerini kavradılar.

Demokratik ve sol çevrelerin kullandığı literatürde kurulu düzenin devamını savunan partiler ve eğilimler "sağ" diye tanımlanır. Bir dönem öncesine kadar "sağ" genel başlığı altında toplanan partilerin ve eğilimlerin daha çok ortak noktaları üzerinde duruldu. "Son tahlilde ortak düşmanlarına karşı aralarındaki çelişkileri erteleyebilecekleri"nin altı çizildi.

Bunun eksik bir değerlendirme olduğu artık görülüyor. Kompleks bir yapı gösteren olguların yalnızca bir yanını görmek ve onunla kendini sınırlamak demektir. Pratikte belirli koşullarda ve güç dengeleri içinde bir yanı ağır basan bir siyasal çizginin, başka koşullarda bir diğer yanı ağırlık kazanabilir. Eğer olgunun bütün yönlerini göremiyor isek, değişmeler bizleri şaşkınlaştırır ve açmazda bırakabilir.

Kurulu düzeni savunmak amacındaki partiler ve eğilimler birbirlerinden yalnızca program farkları ile

değil, kurulu düzenin hangi araçlarla savunulacağı bakımından da ayrılırlar.

Çok genel düzeyde ifade edersek, düzeni baskıcı, otoriter yöntemlerle savunmak isteyen parti ve eğilimlerin yanı sıra burjuva demokratik, parlamenter araçlarla sürdürmek isteyenler de görülmektedir. Bu ayrışma partilerin ya da eğilimlerin öznel tercihlerinden kaynaklanmaz. Temsilcisi oldukları kesimin hangi koşullarda çıkarlarını en iyi savunacakları, hangi misyonu yükümlendikleri gibi nesnel gerçeklerden kaynaklanır.

Geri kalmış ülkelere doğru gidildikçe ya da burjuvazilerin manevra olanakları daraldıkça siyasi gericiliği güçlenir, dolayısıyla reform ve uzlaşmayı savunan partiler ve eğilimler ile, baskı ve otoriteden yana olan parti ve eğilimler arasındaki ayrım çizgileri silikleşir. Ancak herşeye karşın hangisinin yöneteceği bir çatışma konusu olarak varlığını sürdürür.

DYP'nin devamcısı olduğu çizgi, tanımladığımız tabloda burjuva demokratik yöntemlerden yana olanlar bölümüne temel özellikleri nedeniyle oturmamaktadır. Ancak varlığını parlamento, seçme ve seçilme koşullarında sürdürebileceği de bir gerçeklik olarak ortaya çıkmıştır. DYP için parlamento, seçme ve seçilme hakkının en azından kendisini kapsayacak ölçüde varolması yaşama sorunu durumuna gelmiştir.

Yönetirken halk muhalefetinin genişlemesi karşısında baskıcı yanının artması, bu yöndeki uygulamaları ile kendisini devre dışı bırakacak koşullara analık etmesi, bu koşullar ortaya çıkınca da "milli irade", "demokrasi" savunuculuğuna başlaması DYP'nin devamcısı olduğu çizginin tarihsel çelişkisidir. Bu çelişkiyi ortadan kaldırmaya kimsenin gücü yetmez.

Çelişkili durumuna bir örnek de ABD ile olan ilişkilerdir. Bölgemizdeki gelişmelerin sonucu olarak ABD, 1980 öncesinde bu partiyi yüzüstü bıraktı. DYP Kongresinde de görüldüğü gibi, bu durumun burukluğu yaşanmakla birlikte ilişkinin bundan böyle köklü bir biçimde değişeceğini beklemek hayalcilik olur. Dahası bugün sere serpe iktidar olanANAP'ın da aynı çelişkileri taşıdığını ve aynı koşullarda "milli irade"ye sarılacağını söylemek kesinlikle yanlış olmaz.

Özel yaşamda insanın kendisi için ne düşündüğü ve yaptığı ile onun aslında ne olduğu ve yaptığını ayırt ettiğimiz gibi, partilerin kendilerini tanımlayışlarını, söz ve göstermelik amaçlarını da gerçekliklerinden ayırmalıyız.

Bugün "demokrasi" isteyen, ama gerçek demokrasiden korkan, "milli iradenin üstünlüğü"nü savunan, ama milli iradenin bütün boyutları ve renkleri ile parlamentoya ve siyaset sahnesine yansımasını benimseyememiş bir parti ile karşı karşıyayız. 1980 öncesi döneme ilişkin izlediği çizgide en çok altı çizilen ve tedirginlik duyulan "terör" karşı tutumu henüz açıklığa kavuşmuş değil. Daha doğrusu yeniden iktidar olabilmek için geniş bir ittifaklar çabası içinde olan DYP'nin, geçmiş dönemde "işbirliği" yaptığı güçlerle bugün de iktidar için işbirliği içinde olduğunu görüyoruz.

Ancak sınırlı amaçlarına rağmen "demokrasiye geçişin acil sorunları"nın bir bölümü ile bu partinin talepleri çakışmaktadır. DYP'li siyasetçilerin dar bakışlarının yanında DYP'li işçi, köylü, emekçi kesimler siyasal tutumlarını terk etmeden demokrasi talebini izlemek istemektedirler. Çünkü son yıllar yalnızca "sol"cu işçiden, köylüden, küçük esnaftan birşeyler çalmamış, onlar da aynı kayıplara ve haksızlıklara uğramıştır. Bu taleplerin varlığını önemsememek olmaz.

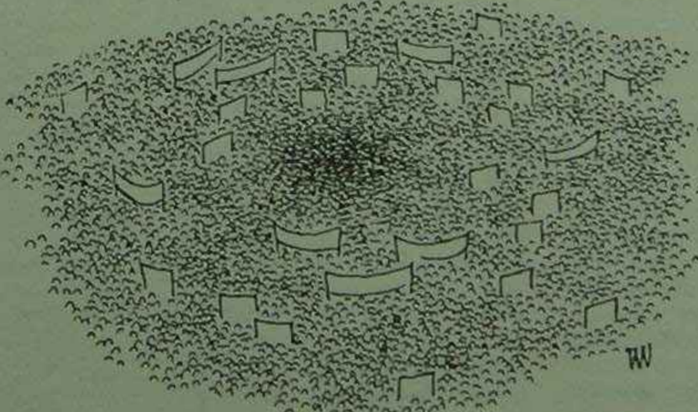
Bir başka açıdan ise böylesi dönemler tarihsel olanaklar yaratır. En uç kutuplarda siyasi tutum alan ve birbirlerine karşı sağır olan partiler ve eğilimler yanyana düşerler. Birbirlerine karşı tedirginlikleri ve önyargıları devam etmekle birlikte en azından sağır değildirler ve daha duyarlı davranırlar.

Örneğin 1980 öncesinde "terörü kışkırtmanın" zararlı sonuçları üzerinde tartışmanın ve yasakların bir dönem o partiye zararı dokunmasa bile her siyasi çizginin varlığını tehdit ettiğini anlatabilmenin koşulları kesinlikle yokken, bugün asgari düzeyde de olsa zemini vardır. Bir şimşeğin çok kısa bir süre ortalığı aydınlatıp yok olması gibi, bu zemin de kısa bir süre sonra kaybolabilir.

Bu nedenle olabildiğince çok anlatılmalıdır ki; 141-142 varken milli irade ortaya çıkmaz. Siyasal ve demokratik yasaklardan medet umanlar er geç bu yasakların kurbanı olurlar. Bu önerilere siyasi kadrolar en azından bugün işine gelmediği için karşı çıkmayacaktır. Ama yıllardır bu partiyi izleyen ama çıkarları demokratik hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesinde olan emekçilerde mutlaka iz bırakacaktır.

Son söz: Karşısındakinin tutarsız ve çelişkili yapısından yakınmak sorumlu bir tutum olmaz. Kendisine güvenen ittifaklardan ve işbirliklerinden korkmaz.

TAN ORAL

Sermaye Birikiminde İki Yol

Prof. Dr. Yakup KEPENEK

1980'e kadar uygulanan ekonomi politikalarında, ülkenin üretim yapısının **sanayileşme** yönünde değiştirilmesi esas alınmış bu çerçevede tarım kesiminin de geliştirilmesi amaçlanmıştır. Buna karşılık, 1980 sonrası sermaye birikimi anlayışında bu tür kaygılar, üretime öncelik gerektiği düşüncesi yoktur.

Ülkemizde, sermaye birikimi son çeyrek yüzyılda uygulanan ekonomi politikalarıyla iki önemli deney geçiriyor. Bunlardan birincisi, eski Adalet Partisi tarafından uygulanan ve son günlerde Doğruyol Partisi'nce benimsenen ekonomik politikası; ikincisi de, son beş yıl boyunca uygulanan ve Anavatan Partisi'nin sürdürdüğü ekonomi politikasıdır. Yazıda bu iki yaklaşımın belirleyici özellikleri üzerinde durulmaktadır.

Her iki ekonomi potikasının, önce ortak noktaları belirtilmelidir. Gerek 1980 öncesi AP yönetimlerince, gerekse 1980 sonrası yönetimlerince uygulanan ekonomi politikalarının başta gelen ortak yönleri, ekonomik ve toplumsal gelişmede, özel girişimciliği en önemli güç saymalarıdır. Ancak, söz konusu olan, "gelişmiş" bir özel kesim değildir; oluşturulacak, geliştirilecek olan özel kesimdir. Her iki yaklaşım da, ekonomi politikası araçlarını kullanarak, özel sermaye birikimini sağlamayı ve bunu artırmayı amaçlar. Sermaye özel ellerde toplandığı, artırıldığı ölçüde, ekonomik ve toplumsal gelişme sağlanmış olacaktır.

Her iki politikanın bu ortak noktasının bir uzantısı da yabancı özel sermaye yaklaşımlarıyla ilgilidir. Yabancı özel sermaye özendirilir ve yerli özel sermayeyle bütünleşmesi, bunun gelişmesine katkıda bulunması istenir.

Her iki politikanın bu önemli ve gerçekten belirleyici 'benzerlikleri", bunların çok büyük farklılıkları olmadığı anlamına gelmez. Üzerinde durulması gereken de, bu **temel benzerlik** değil, belki aynı ölçüde önemli olan farklılıklardır.

İki ekonomi politikasının farklılıklarının özünde, üretim anlayışı ve bunun hangi pazar için yapıldığı yatar. Diğer farklılıklar denebilir ki, bu belirleyici farklılığın uzantılarıdır. Gerçekten, 1980'e kadar uygulanan ekonomi politikalarında, ülkenin üretim yapısının **sanayileşme** yönünde değiştirilmesi esas alınmış bu çerçevede tarım kesiminin de geliştirilmesi amaçlanmıştır. Buna karşılık, 1980 sonrası sermaye birikimi anlayışında bu tür kaygılar, üretime öncelik gerektiği düşüncesi yoktur. Üretim, 1980 sonrası politikasında dış pazarın talebine göre ona bağımlı olarak, bir anlamda kendiliğinden artacaktır. Bu açıdan, **üretim** olgusu bile çok önemli değildir; döviz getirici tüm faaliyetler, örneğin turizm ve taşımacılık, üretim kadar belki ondan daha fazla, özendirilmeli, geliştirilmelidir.

Bu noktada, 1980 sonrası uygulamanın, ekonomik gelişmeyi dış talebe bağımlı alması ya da dışa açık gelişme anlayışı ile; 1980 öncesinin iç pazar için üretim, ya da içe dönük gelişme anlayışı, açıklık kazanmaktadır. Dışa bağımlı üretim ve gelişmede, üretim olanaklarının gelişmesi dışsatıma göre belirlenir. Dışsatım, ticari bir olgudur ve neyin üretileceği önceden belirlenmez; talebin varlığı ve niteliğine göre oluşur. Buna karşılık, iç pazara yönelik üretimde, talebin boyutları, önceden bellidir ve bir üretim planlaması yapılması olanağı bulunmaktadır. Dolayısıyla özel girişimciliğe dayalı olsa da iç pazar için üretimin planlı yapılması olanaklıdır; buna karşılık dışa dönük üretim için bu tür bir uygulama geçerli olamaz. Kuşkusuz soyut düzeyde üretimin planlı olması ya da olmaması değil, yerli üretim güçlerinin bilinçle geliştirilmesi, işgücü ve sermayenin daha ileri ve etkin teknikleri kullanımı,önemlidir.Denilebilir ki, 1980 öncesi ekonomik politikaları üretim olanaklarının genişletilmesi, sınai üretim kapasitesinin geliştirilmesi yönünden açık bir üstünlüğe sahiptir. Dış alım sınırlamaları ortamında, temel ara malları üretimi kamu kesimi eliyle gerçekleştirilmiş; özel sermaye de tüketim malları üretiminde önemli sayılabilecek bir düzey sağlanmıştır. Ancak üretim ölçeği, etkin ve verimli üretim konularında bir kısım yanlışlıklar yapıldığı da yadsınamaz.

Üretim olanaklarının genişletilmesinde görülen bu çok önemli farklılık diğer ekonomik ögeleri de içinde taşımaktadır. Özel olarak Adalet Partisi,genelde 80 öncesi ekonomik politikalarında, kamu girişimciliği, gelişmenin vazgeçilmez parçası, bundan da öte yürütücü gücüdür. Ülke o dönemde petro-kimya, demir, çelik, kağıt, çimento, petrol arıtımı, makine ve motor yapımı gibi çağdaş tekno-

loji kullanan büyük üretim olanaklarını kamu girişimciliğiyle gerçekleştirmiştir. Oysa 1980 sonrası ekonomi politikasının yerli üretimi artırma amacı tümüyle piyasa koşullarına, iç ve dış sermayeye bırakıldığında kamu ekonomik kesimi bir tarafa bırakılabilmektedir.

1980 öncesi Adalet Partisi uygulamalarının göreli daha demokratik bir ortamda ve gerçek ücretlerin artırılmasıyla birlikte yürütülmesine karşılık 1980 sonrası uygulamalar bu açıdan baskın yöntemlerle ekonomi dışı baskı araçlarıyla birlikte sağlanabilmektedir.

İki ekonomi politikasının diğer önemli bir farklılığı, toplumsal politikalarında görülür. İç pazar için üretimin bir sonucu olarak, yerli üretimin artırılması, iç talebin genişlemesine bağlıdır ve bunun sağlanması için, emek gelirleri dediğimiz ücret ve maaşların alım güçlerinin, giderek artması, artırılması gerekir. Oysa 1980 sonrası politikaları için emek gelirlerinin artırılması değil aksine azaltılması gereklidir. Dışsatım mallarının ücret maliyetleri düşünülerek, dış pazarlarda rekabet edebilir olmalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Kısaca, 1980 öncesi Adalet Partisi uygulamalamalarının göreli daha demokratik bir ortamda ve gerçek ücretlerin artırılmasıyla birlikte yürütülmesine karşılık, 1980 sonrası uygulamalar bu açıdan baskın yöntemlerle ekonomi dışı baskı araçlarıyla birlikte sağlanabilmektedir.

Ana çizgileriyle belirtilen bu farklılıklar, dış sermaye kaynakları, kamu gelir ve giderleri, küçük üreticiliğin desteklenmesi v.b. konularda genişletilebilir.

Açıktır ki, bu durağan çözümleme, Adalet Partisi ekonomi politikasının gelecekte DYP tarafından 1965-70 döneminde olduğu gibi, sürdürebileceği yada şu anda uygulanmakta olan ekonomi politikalarının kalıcı olacağını açıklamaya yetmez. Ek olarak, ülkenin kapitalistleşme süresince bu iki yaklaşımdan birinin uygulanması kaçınılmaz bir zorunluluk değildir. Kapitalistleşmenin, bunların yanında, başka politikalarla da sağlanması olanaklıdır.

BASINDAN

SARIYER BELEDİYESİNİN KAÇAK YAPILARI

Yeni İmar Yasası ile Boğaziçi'nin korunması belediyelere verildiği halde, Sarıyer Belediyesi Boğaziçi'nde, Sarıyer Belediyesi'ne hizmet binası olarak belediye sokağında 3 katlı bir inşaatın yapımına başlandı. Sarıyer Belediye'sinin yürüttüğü kaçak inşaatı mühürlemeye gelen Boğaziçi İmar Müdürlüğü ekipleri, Sarıyer Belediye Başkanlığı'nda görevli zabıta görevlilerince engellendi. Daha sonra ki 4 gün içinde de birinci kat kalıplandı.

Sarıyer Belediye Başkanı Ali Sandıkçı "Belediye olarak kaçak inşaatlara karşı savaş halinde olduklarını" öne sürerek şöyle dedi: "Biz kaçak inşaat yapmıyoruz, şu anda oturduğumuz bina dar geliyor. Bu nedenle ufak bir onarımla genişletiyoruz".

Yürürlükte ki 2960 sayılı Boğaziçi İmar Kanunu: "Boğaziçi'nde kaçak yapı yapanlara 3 aydan, 3 yıla kadar hapis cezası" öngörüyor.

TARİH YİNELENİYOR MU?

İngiltere eski Ticaret ve Savunma Bakanı Sir John Nott "Türkiye'nin birden bire dünyanın belli başlı mali merkezleri arasında yer almasını bekliyemeyiz, ancak Türk ekonomisinin boyutlarını, 50 milyonluk nüfusu ve özellikle Ortadoğu'daki ticari başarılarınızı gözönünde bulundurduğumuzda, İstanbul'un Beyrut'un yerini alabileceğini rahatlıkla söyleyebilirim" demiş. Hatırlardadır bir zamanlar Lübnan'a da Beyrut dünyanın sayılı merkezlerinden biri olur denmişti.

SODEP, İstanbul'da 9 Haziran pazar günü Saraçhane meydanında bir miting düzenliyor.

SODEP il başkanlığınca basına yapılan açıklamada; özgürlükler ve demokrasi için yapılacak mitinge, tüm işçilerin, öğrencilerin, aydınların, ilerici, demokrat, devrimci tüm yurttaşların çağrılı olduğu bildirildi.

Pişmanlık ve Af

Turgut KAZAN

Veto ile geri dönen "Pişmanlık Yasası" meclis tatile girmeden görüşüleceğe benziyor. Anlaşılan, ANAP iktidarı bu konuda çok kararlı. Tasarıyla suç örgütlerinin çözülmesi sağlanacak ve affa ilk adım atılmış olunacak deniliyor. Oysa, sözkonusu metinle bu amaçlara ulaşılamaz.

Bir kez, "Pişmanlık Yasası" adı verilen bu metin pişman olmayı değil, ihbarda bulunmayı esas almıştır. Kişinin pişman olup olmadığına bakılmayacak, ihbarda bulunması aranacaktır. Ve ihbar cezasızlık nedeni sayılacaktır.

CEZASIZLIK NEDENİ

Böyle bir cezasızlık nedeni hukukun temel ilkeleriyle bağdaşmaz. Hukuk **gönüllü vazgeçme** için yahut bazı tehlike suçlarında suçun işlenişini önleyebilmek için cezasızlık nedenleri kabul eder. Bizim Ceza Yasamızın 61. maddesi gönüllü vazgeçmeyi korur. 170. maddesi de mutlak bir tehlikeyi önlemek için faili cezalandırmaz. İki yaklaşımın da bir mantığı ve anlamı vardır. Amaç suçu önlemek, mutlak tehlikeyi bertaraf edebilmektir.

Ama, Pişmanlık Tasarısı suç işlendikten sonra ve hatta hüküm kesinleştikten sonra ihbarda bulunanlara cezasızlık nedeni getiriyor, yahut cezayı hafifletiyor. Böylece, devlet suçluları yakalama görevini suçlularla bölüşmüş oluyor. Ve kendisine yardım eden suçluları ödüllendiriyor.

Gerekçede belirtildiği gibi, tasarıdaki hükümler 170. maddeye benzer hükümler değildir. Getirilen hükümler yoğun bir ihbarcılığı başlatarak toplumda derin yaralar açacaktır. Evet, tasarıya göre ihbarın doğruluğu aranacaktır. Ve sonuçta ihbarcının sözleri ile ihbara uğrayanın emniyet ifadesi birbirini doğruladığı için ihbarcı **doğru** söylemiş olacaktır. Yani, insanlar iyice savunmasız kalacak, büyük acılar yaşayacaktır. Kesin yargının bağlayıcılığı hiçe sayılacak, dosyalar kapanmayacaktır.

TASARI DAĞINIKTIR

Üstelik, tasarı son derece dağınıktır, gelişi güzel hazırlanmıştır. Örneğin, I. Maddede "141,142 ve 163. maddelerde yazılı suçları işlemek üzere kurulmuş silahlı çeteden" bahsediliyor. Oysa, örgüt oluşturmak yahut propaganda yapmak için silahlı çete kurulmaz, kurulamaz. Aynı şekilde, 142 ve 163. maddelerdeki propoganda eylemleri kişisel eylemlerdir. Bunlarda "cemiyet veya çete mensuplarının" ihbarı mümkün olmaz, olamaz.

Ayrıca, ceza yasamızda siyasal amaçlı başka suçlar da vardır. Onların hepsi unutulmuştur. Kısacası, tasarı derme çatmadır. Çok yanlış sonuçlar yaratacaktır. Sırf ihbarda bulundu diye, cinayet failleri cezasız kalacaktır. Ve özellikle yasal kuruluşlar açısından büyük adaletsizlikleri doğacaktır. Örneğin, yasa dışı birleşimin yöneticilerini ihbar eden yahut bir tek belgesini veren ihbarcı korunacaktır. Ama, yasal kuruluşlarda yöneticilerin listesi, örgütün tüzüğü zaten idareye sunulmuştur. Bunlarda ihbar düşünülemeyecek ve böylece gizli birleşimlere prim verilmiş olacaktır.

Demek ki, sözkonusu tasarı pişmanlık temeline dayanmıyor. İhbarı ve ihbarcılığı amaçlıyor. Unutmayalım ki, bizim geleneğimizde bir Abdülhamid dönemi yaşanmıştır. İhbarcılık belki bazı suçluların yakalanmasını sağlayacaktır. Ama, suçlulardan çok suçsuzları hedef alacaktır. Eğriler doğrularla karışacak, kuruların yanında yaşlarda yanacaktır.

AF ÇIKARILMALIDIR

Üstelik, bu tasarı hiç bir biçimde affa doğru atılmış bir adım sayılmaz. Af unutmaktır. Nitekim, Amnesty sözcüğü Grekçe'de "hatırlamıyorum" "unuttum" anlamına gelen amnoamei sözcüğünden kaynaklanır. Toplumumuz bir geçiş dönemini tamamlıyor. Artık, geride kalan acılar sarılmalıdır. Bunun yolu, siyasal suçları da kapsayacak bir af çıkarmaktır.

Bizce, Anayasanın 14 ve 87. maddeleri bu anayasadan önce işlenmiş suçlar için affı engellememelidir. Ayrıca, söz konusu 87. madde **fiillerden** bahsediyor. Ve bu **fiillerden hüküm** giyenlerin affedilemeyeceğini söylüyor. Durum bu olunca, anayasadaki af engelli **fiiller** içindir. Ve kesinleşmiş hükümler içindir. O halde, yasama organı hangi suçları düşünce suçu saydığını serbestçe takdir edebilir, bunları affedebilir. Kesinleşmemiş tüm suçlar yönünden af çıkabilir.

Kabul edelim ki, kader kurbanı deyimi uydurma bir deyimdir. Af öncelikle ve özellikle siyasal nitelikli suçlar için düşünülür. Nitekim, bizim geleneğimizde hep böyle bir yol izlenmiştir. Zaten, devlet ancak kendisine karşı işlenmiş suçları affetmelidir. Eğer, siyasal nitelikli suçlar af dışı kalırsa, büyük sorunlar doğar. Askeri Yargıtay kararları karşısında, silahlı sağ eylemcilerin tamamı kader kurbanı sayılacaktır. Yani, bir kısım cinayet failleri affedilirken kitap yazanlar, şiir yazanlar içeride kalacaktır.

Önemli olan, bu hukuksal farkın farkına varmaktır. Aksi halde, hukuksal sorun toplumsal sorun olup çıkar. Unutmayalım ki, yeşeren umudları karşılamak ve hayatları eksiksiz bağışlamak sadece huzur sağlayacaktır.

Anti-Demokratizm Tasarıları

Prof. Bahri SAVCI

yerleşmiş olan kimi temel yapıları sürdürme zorunda kalacak, bu yolu kapamış değildir.

Ama, gel gör ki, 1982'nin ilk iktidarı, sanki, insan hakları ve özgürlükleri diye bir kavram ve kurum yokmuş gibi davranıyor. İnsan hakları, sanki, kendisinin bir lütfu imiş de, istediği zaman, istediği kadar onu kısabilirmiş gibi duruyor, son günlerde sahneye çıkardığı **bir dizi antidemokratik** tasarılarla. **Bunlar şimdiden çok eleştiri** aldı. Çünkü, gösterilen **gerekçelere** ters nitelikleri **var.**

Şu demokrasiyi anlamak ne kadar zormuş. Vakıa, demokrasi gelişmesinde, şu aşamalardan geçilmiştir. Ama zorluk, hâlâ sürüyor. Olanlar, şunlardır:

1939'ların Tanzimatçılar, bir ferman ile, padişahı, "İnsan Hakları" ile, şöyle kenarında da olsa, bağlamışlardı. Böylece, "Siyasal Teceddüt"e (yeniliğe), yani demokrasiye kapı açmışlardı.

1876'ların Genç Osmanların, aslında padişah hükümranlığının bekçisi olan bir Ayan Meclisi'ni içersede; ve temelde, halife-sultan sultası ekseninde olsa da; anayasa ile, "Seçimli Meclisin" ve onun içinde sorunların tartışılmasının ilk örneğini vermişlerdir.

1980'lerin İtihat ve Terakkicileri, başlangıçta çok yönlü bir özgürlük havası içinde, "İktidar-Muhalefet" yapılı bir parlemento ile, demokrasi kurumlaşmasına girmişlerdi.

Fakat, sürecin buraya kadar olan bölümünde, temelde bir eksikli vardı: "Ulusal İstenç", henüz, "hükmeden" olamamıştı. Padişah istenci, bir temel anayasa olgusu ve yetkisi olarak, hükümranlık ortaklığını sürdürüyordu.

Bunu, 1919 ve ötesinin "Kuvay-ı Milliyeci'leri ve "Müdafaa-i Hukuk'çuları sağlamışlardır. Artık iktidara, sultaya, egemenliğe, Halife-Sultan ortaklığı yoktu". Kuvayi Milliye yapıcı olacaktı. "İrade-i Milliye hakim kılınacaktı. Böyle de oldu.

Fakat, cumhuriyetin bütünlüğünü sürdürme zorunları; laikliği, çağdaşlaşmanın aracı kılma zorlukları; ekonomik kalkınmanın bir fakir ülkede ki en verimli, ve de kapitilasyonsuz yöntemi bulup, onu modelleştirme arayışları, "İktidar-Muhalefet İkiliği" mekanizmasını, bir türlü sürekli olarak işletme olanağı vermedi. İki denemeye karşın, çok parti eksikliği sürdü.

Çok partili ve tam seçim rekabetli sistemi, ikinci dünya savaşının iç ve dış emperatifleri (zorunlu gerekleri) getirdi. Ulusal istencin, çok partili bir diyalog içinde aranması; ulusal egemenliğin, çok partili bir seçimden gelen temsilcilerin konsensüsünde gerçekleştirilmesi yolu, ardına kadar açılmış oldu.

Ama gene de, bir eksiklik olduğu ortaya çıktı; bu, yanlışlıktan ve bilgisizlikten gelen bir eksiklikti. Ulusal istenci, iktidar partisinin merkez önderlerinin istenci ile tıpkılaştırma yanlışından ve ulusal egemenliği, iktidar partisinin merkez önderlerinin istenci ile tıpkılaştırma yanlışından ve ulusal egemeniği, iktidar partisinin sultası ile bütünleştirme bilgisizliğinden gelen bir eksiklik. Bu, demokrasileşmeye bir sapma getirdi.

Oysa bunun kuramda ve uygulamada çaresi vardı: Egemenliğin, ulus temsilcileri eliyle kullanılmasını, "insan hakları" ile "dengelemek" ve deyimi cesaretle kullanım-egemenliği, o , bir ulusal egemenlik de olsa, "insan hak ve özgürlükleri" ile "sınırlamak", bunun da yolunu, 1961 açtı. 1982 de, kamu hukukumuzda artık yerleşmiş olan kimi temel yapıları sürdürme zorunda kalarak, bu yolu kapamış değildir.

Bunun da yolunu, 1961 açtı. 1982 de, kamu hukukumuzda artık

YASALARDA SON GELİŞMELER

• **Af, her tür suçlular için kullanılan yüce bir kurumdur. Onda, te**rörle ilişkisi **olmayan, siyasal ve düşünsel nitelikteki** içeriklerinden dolayı **söz ko**nusu olan durumlar, kenarda bırakılmaz. **Siyasal-**düşünsel **içeriklerinden dolayı söz** konusu olan durumlar, dışarda bırakılırsa, bu onlar için, bir "çifte suçlama", ötekiler **içinde, bir ay**rıcalık oluşturur. **Bu da, aftan bek**lenen sosyal amacı, tersine **götü**ren bir yeni huzursuzluk oluşturur.

• Pişmanlık duyarak, itiraf ve ihbarda bulunmayı imrendirme, İtalya'da da öngörülen bir yöntemdir. Bunu, fiziksel kişiliği devlet eliyle değiştirmeye kadar götürmek, kimsenin aklına gelemiyecek kadar ağır sonuçları üstlenmek olur. Devlet bile bunları üstlenmeye cesaret edemez. Buna hakkı yoktur. Çıkacak sonuçları çözmeğe, gücü de yetmez. **Bir suçlunun, kendisini ya da yakınlarını kurtarmak için ibharlarını masumlara kadar yaymasını, hiç kimse önleyemez.**

Asıl sakınca şuradadır: İtirafçı-ihbarcının fiziksel bütünlüğünü değiştirecektir. Buna, kendi hakkı yoktur ki devlet, bu değiştirmeyi yapsın. Tıpsal gerek dışında, biyolojik ve fiziksel bütünlüğe dokunulamaz.

Üstelik, fiziksel bütünlüğe böyle bir karışma ile, gerçekte, hukuksal kişilik, yapay bir yol ile "yok edilmiş", gene yapay bir yol ile, yaratılmasını, hiç bir hukuk sisteminin öngeremeyeceği bir yeni kişilik "imal" edilmiş olacak.

Böylece de, nesep-velayet-vesayet-miras-borç-ceza hukukları alanıda, ilgilinin ölümünden sonra bile sürecek, çözülmez sorunlar ortaya çıkacaktır. Üstüne üstlük, önce bir "moral ölüm" e itilen birinden, yeni bir "hukuksal kişilik" yaratma fantazisi, ilgilide, kendine-ailesine-çevresine-yurduna-doğaya yabancılaşma yaratacaktır? Bunun "müsebbibi", devlet olamaz.

• **İdare-polise; kişi ve ikametgâh dokunulmazlığını-haberleşme serbestliğini-özel eşya ve evrakın masunluğunu-uzun zaman göz altında tutulmama hakkını, demokratik ölçütlere sığmaz yolda sınırlama yetkisi de gündemdedir.** Bunlar, olağanüstü durumunun yetkilerini, olağan ve demokratik yaşam içine taşıma oluyor.

Gerekçesi de, çok tuhaf...

İdare-polisin yetkilerini, olağanüstü durumlardakinden daha da koyu olarak attırarak; ülkenin huzurunu, yurttaşların hak ve özgürlüklerini, ahlakını, can, mal ve namuslarını korumak; böylece, demokrasiyi, daha iyi kılmak...

Eldeki tasarı, meclisten geçerse, idare-polise verilecek olan yetkililer, "yasallaşmış" olacak. Böylece, onu uygulayan idare -polisin eylemleri de, "yasa içinde" kalmış olacak. İdare-polisin eylemlerini, yasa içine almak sureti ile de, "hukuk devleti"ne varılmış olcak. Hukuk devleti, meclisten geçen yasalara uyulmakla sağlanırmış ve bu anlamdaki hukuk devletine uymaklada demokrasiye aykırılık söz konusu olmaktan çıkarmış. Tersine, demokrasi daha iyi kılınırmış...

Şimdi, çağdaş hukuk devletine bir asalım: O, **yalnız, meclisten geçmiş yasalara uyma devleti değildir; yasaları da "hukuklaştıran" üst düzeydeki "hukuk'a uyma devletidir;** bütün eylemlerin, insan hakları ile sınırlanması devletiir: iktidarlara, ulusun temsilciliğin zırhına bürünerek, istediklerini yaptırmama devletidir.

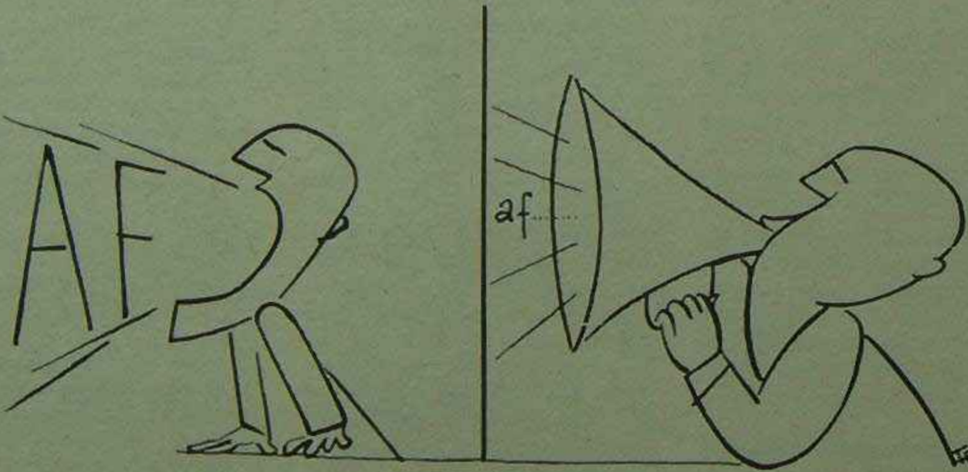
Bir başka deyimle, hukuk devletinde, yasama organı -yürütme örgütü- genel yönetim aygıtı- onların uygulama ajanı olan idare-polis, her şeyi yapabilir; ulusal egemenliği dengeleyen (kaba deyimi ile, sınırlayan) insan haklarını bozamaz. Ulusal egemenliğin temsilcileri de olsalar, iktidarlar ve onların uygulama ajanları, her şeyi, ancak, insan hakları sınırları içinde yapabilirler. Yasama-yürütme-genel yönetim-onların uygulama ajanı olan idare-polis, her türlü önlemi yasalaştırabilirler, alabilirler, uygulayabilirler; ama bir olağan durum içindeki bireysel-kişisel özgürlüklerimizi ve güvenliklerimizi; bir olağan üstü urumda, zorunlu olarak kısa tutulan ölçütlerle, kısamazlar-sınırlayamazlar. Bu, bir "ihlal" olur: demokrasiyi iyileştiren değil, var olmaktan önleyen bir ihlal...

Sıkıyönetim kalktığı zaman doğacak zorlukları, çağdaş hukuk devleti, sürgitlik kazandıracağı sıkıyönetim araçları ve yöntemleri ile kaldırmağa girişmez. Bu sıkıntıları, fennin bulduğu araçlarla, laboratuvar-personel-taşıt zenginliği içinde çalışarak kaldırır.

Bu çalışmayı da, ancak belirttiğimiz anlamdaki bir hukuk devleti anlayışı ve kuralları içinde yapmak zorundadır.

Şimdi burada, adı geçen hukuk devletinin temeldeki hukuksal kuralını vurgulayalım: **"yargı güvencesi".** Hukuk, onun deyimi olan insan hakları, anayasayı; anayasa, yasaları; yasalar, idare-polisin eylem ve işlemlerini sınırlayacak bunun, böyleliğini de, yargı işlevi sağlayacak. Kimi işlemlere bir ön izin vererek; tüm eylem ve işlemleri de, bir son yargı denetiminden geçirerek. İkametgah, haberleş-

FERRUH DOĞAN

me, evrak ve eşya, göz altı süresi masunlukları, ancak, yargı işlevinin de devrede tutulması ile, garantiye kavuşmuş olur.

Tasarı, sıkıyönetim kalktığı zaman, doğabilecek olan "demokrasi zararına sıkıntıları", gidermek için, yargı işlevini, devre dışı bırakıyor. Oysa, tam tersi yapılması gerekir.

Evet, "insan"ın, doğada, istenç ve bilinç sahibi olan tek değerli varlık olduğunu kabul etmekle demokrasi içinde kalınır; bu değerin geçerlik kazanmasının baş koşulunun, onun, bireysel-kişisel özgürlüklerinin saklı tutulduğu bir güvenlik düzenlemesi yaparak, demokrasi içinde olunur; toplumsal güvenliği sağlamak için, bireyin güvenliğine yaklaşma gerektiğinde de, devreye, yargı işlevini, mutlaka sokarak, demokrasi içrelik sağlanır.

Yeni, bütün tasarlardan-yasalardan-yönetimsel eylem ve işlemlerden-bütün polis önlemlerinden, "insan"ın, adı geçen o müstesna "yeri"ne uymayan anti-demokratizmleri arıtlamak gerekir.

HUKUK DEVLETİ İÇİN KISA ve GENEL ÖNERİLER

Öyleyse: **Eldeki "daraltılmış affı, mutlaka genelleştirmeledir".** Demokrasi, cezalandırmada ve ödüllendirmede "eşitlik" ilkesine de dayanır. Af, suçlu durumuma girmiş cezalılara bir tür lütuftur. Bu topluma da huzur lütfudur. Ayrıcalıklı suçluluk, ve onların yakınları olan ayrıcalıklı toplum birimleri yaratarak, bu eşitlik bozulmamalı.

"Düşün suçu yoktur ki, afedilsin" denemez. Düşünün eylemliliği var: cebirzor, öğeleri ile, doğrudan bağlı olmayan. Bir sürü de, düşünü ve durumu, dolayısı ile, "siyasal" cezalı ya da kısıtlı olanlar var. Bunlara bir genel aftan kaçınmak, aftan beklenen "sosyal yararı" güdük bırakır. Ve, bu "serbest düşün"den korkulduğunu gösterir; insanların "siyasa" yapmasından ürküldüğünü anlatır ve kanıtlar. Böyle bir düzende, demokrasi içrelik olmaz. Bu, bir anti-demokratizmdir.

•Kişiyi, fiziksel-moral-bunların sonucu, hukuksal bütünlüğünden soymak da, anti-demokratizmdir. Demokrasi, kendi bütünlüğü içinde, kendini serbest tutabilen serbest insan olgusuna dayanır. Bundan ödün vermemelidir.

•İdare-polisin, genel yönetimin, yürütmenin, yasamanın, rejimin, toplumun, güçlü olması elbette gereklidir. Demokrasinin korunması, elbette zorunludur; bu güçlülük, güçlülüğün de kaynağı olan özgürlükler düzeninde gerçekleşebilir. Ancak hiçbir "polis devleti" kendisini sürgit sürdürememiştir.

1839'da halife-sultanın varlığına bir sınır getiren "insan haklarını" 1985'lerde, hem de demokrasi adına hafifsenemez.

Temsilcimiz Taner Renda mahkumların yakınlarıyla görüşüyor.

Mahkum aileleri adına Didar ŞENSOY, GÜN Dergisi İstanbul Temsilcisi Taner RENDA'nın sorularını cevapladı.

★ Çocuklarınıza şubelerde, cezaevlerinde ve duruşmalarda nasıl davranılıyor?

- Çocuklarımız 5 senedir tutuklu ama biz onlarla bir sene bile görüşemedik. Görüşme yaptığımız zamanlar da bile bir sürü arama-tarama, kimlik bildirimiydi ikametgahtı falan.

Ayrıca duruşmalara geldiklerinde hakimlere cezaevlerindeki yaşam koşulları hakkında suç duyurusunda bulunduklarında, burada yaptıkları şikayetlerden dolayı çocuklara hücre cezaları veriyorlar. Bir daha tekrarladıklarında ise mahkemeye çıkarmıyorlar.

★Peki, savunma alınması gerektiğinde

-Savunmaları alınmadan da, hatta karar yüzlerine okunmadan da çeşitli cezalara ve idam cezalarına çarptırılıyorlar. Benim oğlumu 146/1'den yargılıyorlar ve doğal olarak tahliye beklerken 20 sene yedi. Bu kadının oğlu ise aynı benimki gibi 15 sene yedi. Anadır bu kadın, elbetteki tahliye beklerken oğlu ceza alınca sinir krizi geçirecek ama mahkemede olmadık rezillikler yaptılar bu kadına.

Metris cezaevinde ki çocuklarımıza keyfi hücre cezaları, görüş yasağı, savunma yapabilmek için; kalem-kağıt ve iddianame verilmiyor. Ama bazıları bu çıkacak Pişmanlık Yasası'na uyarak "itiralar"da bulunacağını söylediklerinde; kalem-kağıt, daktilo, iddianemenin fotokopileri verildiği gibi kendileri diğer arkadaşlarından ayrılıp, konforlu yerlerde kalıyorlar. Hatta dışardaki eşlerini bile polis nezaretinde ziyaret bile edebiliyorlar. Sorgulama sırasında polis ile beraber çocuklarımıza "itiraf"a zorluyorlar ki kendi cezalarını düşürsün, içerdeki ve dışardaki çocuklarımıza ceza verilsin diye.

★Ne yapılmalı?

-Eğer devletimiz bu çocuklar büyüdüklerinde kin ve nefret taşımalarını istemiyorsa; çocuklarımıza konan görüş ve mektup yasaklarını kaldırsın. Savunmalarını hazırlayabilmeleri için kağıt-kalem, kitap edinmelerini yasaklamasın. Suçludur deniyorlarsa suçlarını çeksinler ama işkençe edilmesin. Suçun karşılığı işkence değildir.

★Bir af tasarısı hazırlanıyor ama sizin çocuklarınızı kapsamıyor bu af, bu konuda ne diyorsunuz?

-Başbakanımız Türkiye'de siyasi tutuklu yok diyor. Hayır efendim, Türkiye'de siyasi tutuklu vardır. Bizim çocuklarımız tutuklandıklarında siyasiydi, yargılandıklarında da siyasiydi ve yine idam ve çeşitli ceza aldıklarında siyasiydi. Tüm bu zaman boyunca siyasi tutuklu oluyor da iş affa geldiğinde mi siyasi tutuklu yok deniyor. Biz bunun nedenini anlamıyoruz. Böyle şey olmaz. Bizler anayız, politik bir görüşümüz yok ama biz tüm demokratları ve aydınları bize bu konuda yardım etmeye çağırıyoruz ve sesleniyoruz. Tüm analar bir Genel Af istiyor.

Türk-İş Protestosu

ALİ DEMİRKAN

NİHAYET günlerdir sözü edilen "Türk-İş eylemi"nin ilki gerçekleştirildi. 12 Mayıs'taki Bursa kapalı salon toplantısı Türk-İş'in yıllar sonra gerçekleştirdiği ilk eylem olmasının yanı sıra, 12 Eylül sonrası siyasi iktidara karşı işçilerin katılımlarıyla gerçekleştirilen "ilk" protesto eylemi olarak da hatırlanılacak.

"Eylem Kararları", Bursa toplantısı ve daha sonra yapılacak eylemler uzun süre tartışılabilir. Hiç kuşku yok ki tartışmaların sağlıklı olarak sürdürülmesi işçi sınıfı hareketi açısından büyük değer taşıyor. Ancak bugüne dek yeterince ciddi ve elle tutulur sonuçlara götürecek bir tartışma ve yaklaşımın kurulamadığı da bir gerçek.

Başta Türk-İş kendisini yalnızlaştırmak için elinden geleni yapıyor. Sorununa sahip çıkacak "ortak" lara gereksinim duyduğu bir sırada sesinin cılız çıkmasına, adımlarının yumuşak olmasına gayret gösteriyor. Başta muhalefet partileri olmak üzere bütün siyasi partiler ve parlementonun desteğine ihtiyaç duymuyor. Benzer sorunlara sahip konfederasyon dışı diğer sendikaların katkısını almak, paralel eylem kararlarına teşvik etmek bir yana kendi birliğini kurmada acz gösteriyor. Eylem kararlarından sonra aldığı ek kararlarla eylem disiplini adına yerel örgütlerin ve üye tabanın duyarlılığının önüne geçmeye çalışıyor. "Hırçın sendikacı" olmamaya gayret edenler bu yalnızlaşmanın zararını önce kendilerinin göreceğini bilmelidirler. Zira tepelerinde sallanan "Demoklesin kılıçları" güçsüzlüğün inceltttiği boyunları rahatlıkla kesebilir. Ancak en büyük zararı birliğini pekiştirmeyen işçi sınıfı çekecektir, çekmeye devam edecektir.

Bu arada Türk-İş'i eylem kararlarına götüren gerekçe giderek ortadan kalkmaktadır. Zira eylem kararlarında ağırlık noktası, hükümetin sözleşmelerde "Kamu Koordinasyon Kurulu aracılığıyla tek taraflı dayatması" olmuştur. Bugün ise daha eylemlerin başlangıcında kamu iş yerlerinin yarısında sözleşmeler imzalanmış, geri kalanlar ise imza aşamasına gelmiştir.

Bu çelişkili durum Türk-İş içinde ki anlaşmazlığın ifadesi mi, yoksa kararı alanların somut hedef adına gösterdiği darlık mı? Ancak nedeni her ne olursa olsun bir zaafı ifade ettiği ortada. Nitekim, Bursa toplantısında dağıtılın broşür ve Şevket Yılmaz'ın yaptığı, sorunlarından bütünüyle işçiye karşı politikasının bir sonucu olarak gördüğü hükümeti sorumlu tutan konuşması, bunun ağırlıklı olarak işlenmesi bu 'gerekçenin' aşıldığının işareteni veriyor olsa gerek. Bütün sözleşmelerin imzalanması, eylemlerin hak arama mücadelesinin bir parçası, pazarlık gücünü artıran girişimler değil, sözleşmelerde yapılan haksızlığın protestosu olarak kalacaktır. Bu da eylemleri olumsuz yönde etkileyerek cazibe ve gücünü düşürebilir.

Bursa toplantısının "eylem"in gerçekleştirilmesinden öte somut sonuçlara ulaştığını, eylem kararına yeni pespektifler kattığını söylemek doğru olmayacaktır. Toplantıya katılanlar çoşkulu ve heyecanlı olmanın dışına salona girdikleri gibi ayrıldılar. Toplantı bütün çoşkusuna, ilk eylem olmanın verdiği morale, siyasi iktidarın kitlesel olarak protesto edilmesine rağmen başladığı gibi bitti. İşçiler "dertlerini" en yetkili ağızlardan dinleyip buna karşılık "çaresizlikler içinde çırpınan" yöneticilerini izlediler. Toplantıda dağıtılan broşür ve Şevket Yılmaz'ın yaptığı konuşma hükümetin işçiye, sendikalara ve toplu sözleşmelere takındığı olumsuz tavrın teşhiri ve bunun işçilere şikayet edilmesi üzerine kurulmuştu... Türk-İş ısrarla işçilerin haklarını savunuyor, zirvelere çıkıyor, gitmedik kapı bırakmıyor, çırpınıyor, üç kuruş zamiçin diller döküyor, bunun gerekliliğini bıkmadan usanmadan anlatıyor, ancak hükümet kulak asmıyor. Bütün talepleri geri çeviriyor, üstelik yasaları işçilere karşı kullanıyor, tehdit ediyor vs. vs. Eh artık Türk-İş yöneticilerinede yapacak tek şey kalıyor; Hükümetin tavrını işçilere şikayet etmek! Yani, sorunların bütün acıklı yönleriyle anlatılarak çözümü konusunda ki çaresizliği sergilemek,

TÜRK – İŞ HÜKÜMETİ İŞÇİLERE ŞİKAYET ETTİ

Türk-İş "Eylem Kararları" doğrultusunda ilk protestosunu Bursa'da, kapalı salon toplantısında yapılan çeşitli konuşmalarla hükümetin kuruluşundan bu yana izlediği ekonomik politika ve işçilere karşı tavrı eleştirilerek "işçiler, kendilerinden istenen fedakarlığı eksiksiz yerine getirmesine rağmen, karşılığını görmemiştir" denildi.

Türk-İş'in uzun yıllardan sonra ilk kez gerçekleştirdiği tabana yönelik toplantıya Türk-İş yöneticileri, yerel bölge ve şube yöneticileri, işyeri temsilcileri ve çevre fabrikalardan işçiler katıldı.

Toplantıya katılanların çoşkusuna ve canlılığına rağmen salonun

çözüm için birlikte tartışmak, çalışmak yerine birlikte ağlamak öneriliyor. Sonuçta daha önce tek başına ağlayan Türk-İş, bu kez işçilerle birlikte ağlamayı denedi.

Dert anlatma toplantıları, Şevket Yılmaz'ın deyimiyle "Bugün Bursa'da yarın başka ilimizde olacağız,yapılmakta olan haksızlıkları, işçilerin kazanılmış olan haklarını hedef alan planları tek tek anlatacağız"ı amaçlayan, ancak sendikaların bu saldırılara karşı tavrı ne olmalıdır, görevleri nelerdir? gibi soruların karşılığını boş bırakan toplantıların ve eylemlerin ne kadar yararlı olacağı da tartışılabilir.

Eylem kararlarının alındığı günden bu yana hükümet, gerek eylem kararlarına ve gerek son eyleme karşı bilinçli bir suskunluk gösteriyor. Eylem kararlarından öte, Özal-Yılmaz görüşmesinden sonra Özal'ın "Eylem yok" denilerek sözü edildi. Bu suskunluğun çeşitli nedenleri var. Öncelikle toz pembe tablo, sendikaların tavrı ve eylemleriyle kirletilmek istenmiyor. Çeşitli çevrelerde özellikle uluslararası finans kuruluşlarında yaratılan "İstikrarlı Türkiye" imajına gölge düşürülmemeye ayrıca işçi haklarına karşı kararlı duran ve böylesi eylemlerde paniğe kapılmayan "güçlü hükümetin" varlığı kanıtlanmaya çalışılıyor.

Yine hükümet bu suskunlukla, eylemlerin koşulları değiştirmeyeceğini, böyle zorlamaların kendisini etkilemeyeceğini bu nedenle hükümetin gündeminde bir sorun olarak görmediklerini, sorunları çözümü için en yararlı olanın "zirve"ler olduğuna ikna etmek istiyor. Ve yine ilan edilen, yapılan ve yapılacak olan bütün eylemlerin bir "taşkınlığa" varamayacağını, gerek sendikaların ve sendikacıların yapıların, gerek yasaların sınırlama gücünden gerekse şimdiye dek kullanıldığı ve kullanılacağı silahlardan biliyor.

Ancak her alanda sıkışmış ve giderek güç ve destek yitiren siyasi iktidarın şimdiye dek göstermeye çalıştığı "soğukkanlılık" gerçeği yansıtmıyor. Sürekli düşman kazanan ve yalnızlaşan iktidarın en masum eylemlere bile nasıl hırçınlaştığını birlikte göreceğiz.

---

yeterince dolmayışı dikkat çekiyordu. Konuyu görüştüğümüz ilgililer; katılımın istenen yeterlilikte olyeterince dolmayışı yeterlilikte olmamasının nedeni olarak sıkı güvenlik önlemleri, salondan taşma olduğunda tutuklamaların olacağının ilan edilmesi, eylemi kırmak için işverenlerin zorunlu mesai uygulamaları ve futbol maçının aynı saatlerde rastlamasının etkili olabileceğini belirttiler.

8. Bölge temsilcisi Mehmet Kara'nın açışıyla başlayan toplantıya Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, kadın ve erkek işileri temsilen iki işçi ve Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz konuşmacı katıldı. Kapalı salon toplantısında ayrıca Türk-İş tarafından tespit edilen ve işçilerin sorunlarını içeren birde broşür dağıtıldı.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz yaptığı konuşmada, "fedakar" Türk işçisinin 12 Eylül'den sonra gösterdiği iyi niyetin işverenler ve hükümet tarafından suistimal edildiğini, iyi niyet karşılığında verilen sözlerin, vaatlerin yerine getirilmediğini, "suskunluğumuzu teslimiyet olarak yorumlayıp, olağanüstü şartlardan da yararlanarak işçi hakları aleyhine sistemli bir kampanyaya dönüştürdüler" dedi. Şevket Yılmaz, hükümetle yapılan zirvelerdeişçi haklarına ve sendikalara ilişkin sorun ve şikayetlerin dile getirildiğini, taleplerde bulunulduğunu hatırlatarak bunlardan hiç birisinin dikkate alınmadığını söyledi. Grev silahının hiç bir yaptırım gücünün kalmadığını anlatan Yılmaz, sendikaların hak arama yolları tıkanarak etkisizleştirildiklerini siyasi iktidarın bundan yararlanarak tarafsız konumu terk ettiğini, bir avuç zengin hesabına çalıştığını ve işçilerin yarı yüz yıllık haklarına karşı yeni saldırılar düzenlediğini söyledi.

Toplantı sonrası sendika yetkilileri tarafından yapılan açıklamada protesto eylemlerinin ramazandan sonra süreceğini, eylem kararlarında ısrar edeceklerini söyledi.

Türk-İş Bursa toplantısı

TARİŞ'TE YETKİ ANLAŞMAZLIĞI SÜRÜYOR

TARİŞ'te üçbine yakın büro elemanı yetki anlaşmazlığı nedeniyle mağdur durumda.

Türk-İş'e bağlı Tez Koop-İş sendikasıyla Koop-İş sendikası arasındaki çekişme, işçileri 19 aydır aynı maaşla çalışmak durumunda bırakıyor. Sözleşmenin 1 Kasım 1984 tarihinde bitmesine rağmen 7 aydır yeni toplu sözleşmenin bağıtlanmaması, tariş çalışanlarını bir yandan güç durumda bırakırken diğer yandan işçilerin tepkilerini arttırıyor.

Fiyatların böylesine tırmandığı ve yaşam pahalılığının can alıcı noktaya geldiği bu koşullarda 19 aydır zam alamayan büro çalışanları "sendika yöneticileri ve işveren sorunu sürekli erteliyorlar. Sendikalar arasında paslaşarak işçileri avutmaya çalışırken, işverenin ekmeğine yağ sürüyorlar. Beri yanda da ceremesini biz çekiyoruz" diyorlar. Zaten "varolan şartlarda ençok % 30 zam verileceği belli olduğu halde toplu sözleşmelerinin neden bağıtlanmadığını" soran işçiler "sendika yöneticilerinin kendilerine de danışarak görüş almalarını ve sürmekte olan saçmalığa bir son verilmesini" istiyorlar.

İşçilerin Sorunları Ortaktır

İlhan DALKILIÇ

Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç'la yaptığımız söyleşi

Sendikalar yasal olanaklarını sonuna kadar kullanarak, işçilerin ekonomik ve demokratik haklarını gerçekten temsil etmek göreviyle karşı karşıyadırlar. Tabanları ile bütünleşerek, daha aktif, daha etkin olabilmenin, sorunların çözümüne yönelik geçerli mücadele yöntemleri geliştirebilmenin, seslerini kamuoyuna duyurabilmenin yollarını aramak ve bulmak zorundadırlar.

— Otomobil-İş Sendikası kısa sayılacak bir sürede gelişip güçlendi. Bunun nedenlerini nerede aramalı?

Sendikamız, son yıllarda büyük bir gelişme göstermiştir. Üye sayımız 50 bini aşmış, 1983 ortalarından bu yana 300 dolayında yeni işyeri saflarımıza katılmış, Şube sayımız 22'ye ulaşmıştır.

Otomobil-İş Sendikası yalnız sayısal olarak değil, nitelik olarak da gelişmektedir. Sorunların ve görevlerin arttığı, ağırlaştığı bugünkü koşullara ayak uydurabilmek böyle bir gelişmeyi de zorunlu kılmıştır.

İşkolumuzun ilginç bir yapısı vardır. Metal işkolu, birden fazla ve farklı yapılarda sendikaların bulunduğu, bu anlamda, teorik olarak sendika seçme özgürlüğünün varolduğu belki de tek işkoludur. Buna karşılık işkolumuz, sendika seçme özgürlüğüne yönelik baskı ve engellemelerin de en yoğun biçimde yaşandığı işkoludur. Belli sendikaların temsilcileri gibi çalışan işverenlerin, Otomobil-İş'te örgütlenmek isteyen işçiler üzerindeki baskıları, bir kampanya halinde sürdürülmüştür. Bunda, işkolumuzun işveren örgütü MESS'in de önemli rolü vardır.

Sendikamızın büyümesi, bu koşullarda, baskılara, tehditlere, yaygın işten çıkarma uygulamalarına rağmen gerçekleşmiştir.

İşkolumuzda faaliyeti durdurulmuş bir Sendikanın üyelerinin, Otomobil-İş Sendikası çatısı altında toplanması, metal işkolunda, Otomobil-İş'in işçiler için bir alternatif, bir çekim merkezi haline gelmesi de vurgulanması gereken diğer bir husustur.

İşçiler, Sendikamızda örgütlenerek, çıkarlarını daha iyi koruyacaklarına, sendikal haklarını daha iyi kullanacaklarına inandıkları için Otomobil-İş'e üye olmuşlardır.

Böylesi koşullarda saflarımıza katılan işçilerin çıkarlarını temsil etmek, üyelerimize karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek zorunda olduğumuzun bilincindeyiz.

— 2821 ve 2822 sayılı Sendikalar ve TSGL Yasaları ile getirilmek istenen nedir?

2821 sayılı Sendikalar ve 2822 sayılı TSGL Yasaları, sendikal haklarla birlikte tüm demokratik hakların askıya alındığı bir dönemde yürürlüğe girdi. İşçilerin ve sendikaların, sorunlarını ve taleplerini dile getiremediği bir dönemde çıkarılan bu Yasalar, sendikal haklara son derece ağır kısıtlamalar getirmektedir. Geride kalan dönemde her fırsatta ve ısrarla tekrarlanan, "sendikal özgürlüklerin, toplu sözleşmelerle alınan ücret zamlarının, grev hakkının; ülke ekonomisine, topluma zarar verdiği"yolundaki işveren görüşleri hepimizin hatırında. 2821 ve 2822 sayılı Yasalarla getirilen düzenlemeler, bu bakış açısını yansıtmaktadır. Sosyal politikalarla ekonomik politikalar bir bütündür. Bu anlamda, 24 Ocak sonrası uygulanmaya başlanan ekonomik model ile 2821 ve 2822 sayılı Yasalarla sendikal haklara getirilen kısıtlamalar arasında da bir uyum vardır.

— "İşçilerin ve sendikaların soluk alamaz duruma gelmelerini önlemenin yolu vardır. Bu yol, elde mendil, kapı kapı dolaşmak değildir" demiştiniz. (Otomobil-İş Dergisi sayı: 6) Peki varolduğunu söylediğiniz yol nedir, ne yapmak gerekir?

Yeni sendikal dönemde Türk-İş'in geleneklerine uygun olarak izlediği bir tutum var. "Dostlar alış verişte görsün" deyişi ile açıklanabilecek bir tutum bu. Türk-İş, yapması gereken ve yapabileceği pekçok şeyi gündemine dahi almadı ve almıyor. İşçi sorunlarının dile getirilmesi, işçi haklarının savunulması yolunda ciddi ve inandırıcı olmuyor. Yasaların, koşulların elverişsizliği, sendikaların görevlerini yerine getirebilmesini alabildiğine zorlaştırıyor, bu açık. Ancak, Türk-İş'in izlediği tutumun "elverişsiz koşullar" ile açıklanamıyacağı kanısındayım. Türk-İş üst yönetiminin, gerçekte, işçi haklarını temsil etmeye niyeti de yok. Böyle bir bakış açısı, yapısı, amacı da yok.

Sendikalar yasal olanaklarını sonuna kadar kullanarak, işçilerin ekonomik ve demokratik haklarını gerçekten temsil etmek göreviyle karşı karşıyadırlar. Tabanları ile bütünleşerek, daha aktif, daha etkin olabilmenin, sorunların çözümüne yönelik geçerli mücadele yöntemleri geliştirebilmenin, seslerini kamuoyuna

Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç

duyurabilmenin yollarını aramak ve bulmak zorundadırlar.

— **İşçilerin kaybedilen demokratik ve ekonomik hakları var. Otomobil-İş kendi işkolunda iyi şeyler yapıyor ama, bu işin temelinde, sendikal hareketin bütün güçlerinin bir ortak programını oluşturmak gereği yatmıyor mu?**

Sorunlarımız, günlük ve kısmi kazanımlarla çözülemiyecek kadar ağırdır. Bir işyerinde başarılı bir toplu sözleşme imzalamak için, işten çıkarılmış işçilerin işe iadesi için uğraşmak vb., elbette zorunludur. Bunlar, sendikaların ertelenemez, vazgeçilemez uğraş alanlarıdır. Ancak sendikalar, bu tür çalışmalarla yetinmemek zorundadırlar.

Örneğin iş güvencesi konusunda, iş güvencesini ortadan kaldıran, sendikal hakları kullanılamaz hale getiren yasa hükümlerine karşı, ülke çapında yapılabilecek işler gündeme alınmalıdır. Sorunları ve talepleri üye kitlelerine maletmek, işçilerin; genelde kamuoyunun duyarlılığını artırmak için çaba gösterilmelidir.

Tüm işçilerin sorunları ortaktır. Bunun için de, ortak talepler doğrultusunda birlikte yapılabilecek işler vardır. Biz, Otomobil-İş Sendikası olarak, işçi haklarının daha etkin olarak savunulması yolunda atılacak her olumlu, inandırıcı, ciddi adımı; samimiyetle ve bütün gücümüzle desteklemeye hazırız. Hatta inandırıcı, güvenilir olabildiği oranda, Türk-İş üst yönetimince geliştirilebilecek önerilere de açığız •

OTOMOBİL-İŞ ANKARA ŞUBE KONGRESİ YAPILDI

Son iki yılda yaklaşık 40-45 bin metal işçisinin sendikal örgütlenme için yöneldikleri Otomobil-İş sendikasının Ankara şube kongresi, 12 Mayıs günü yapıldı. Kongre başlangıcında, Sendika genel başkanı Aydın Özeren konuşmasına başlarken hükümet komiserinin iki pankartın indirilmesini istemesi dikkati çekti. Pankartların birinde **"özgür sendikal düzen"**, ötekinde **"13. ve 17. maddeler kaldırılmalıdır"** yazıyordu. İşçilerin başında demoklesin kılıcı gibi duran ve uzun yıllardır sendikaların başlıca taleplerinden olan iş yasasının 13. ve 17. maddeleri ile ilgili pankart, tartışmalar sonucunda kalıyor, öteki iniyordu.

Bu olayı doğuran pankartların içeriği, kongre boyunca yapılan konuşmalarda yakınılan ve eleştirilen noktaların bir özetiydi aslında. Tüm konuşmacılar sendikal haklara konan kısıtlamalardan, demokrasi ve işçi sorunlarından, bunlara karşı ANAP iktidarının tutumundan söz ettiler.

Sendikaların üzerinde her zamandan fazla baskı olduğundan söz edene Otomobil-İş genel başkanı Aydın Özeren, iktidar partisini tutmayan bir sendikanın yetki almak için yüzde 10 işkolu barajını aşmasının güçlüğüne değinerek, buna karşılık en büyük dersi yine metal işçilerinin verdiğini söyledi. Türk-İş yönetimini de eleştiren Özeren Otomobil-İş'e yöneltilen spekülasyon ve karalamaları anlattı.

Divan seçiminden sonra konukların konuşmalarına geçildi. Kongrede konuşan SODEP genel başkan yardımcısı Muzaffer Saraç şunları söyledi: **"Bugün Türkiye'de bir siyasal yapı oluşturulmuştur. Bu yapıda demokrasi yoktur, olsaydı toplu sözleşme-grev hakları olurdu. Acımasız bir sömürü 24 Ocak 1980'den beri uygulanmaktadır. Emek ürünüyle kurulan sendikalar kapatıldı, işçiler kapı önüne kondu, sendikalarda taban ve tavanda kıyım uygulandı. Her zaman bunalımının yükü işçiye, emekçiye yüklendi. Filipinlerden Latin Amerika'ya her kıtada aynı oyun oynanmaktadır. İşkence gören sendikacı, işçi arkadaşlarımız var. Buna bir konfederasyon sessiz kalamaz."**

Daha sonra delegeler konuştu. Jamaş işyerinden Ahmet Baltacı, işçi sendikalarının iş kollarındaki tüm işçilerin birliğini sağlamayı amaç edinmelerini, Türk-İş yönetimini eleştirirken tabandaki işçiye sahip çıkmanın yollarını aramalarını, yasaların düzeltilmesi için işçilerin bilinçli ve örgütlü mücadele vermeleri gerektiğini söyledi.

Kongre sonunda şube başkanı seçilen Süleyman Türker de, işverenlerin işçi sendikacılığını İşveren sendikalarının koltuk değneği haline getirdiğini, bugün çok iyi örgütlenmiş olan işveren kuruluşlarının tuzakları birer birer ortaya sürerek geçiş dönemini uzatabilmenin yollarını aradıklarını ve metal işkolunun d[illegible]k yapısını çok iyi bilen işverenlerin bu işkolunda en güçlü yapılarını oluşturduklarını söyledi. Toplu sözleşmelerin sendikacı eliyle onaylanmış sefalet belgeleri haline dönüştüğünü ekleyen Türker, tek çıkar yolun işyerlerinde, işkolunda ve Türkiye'de işçilerin birliği olduğunu, **"İnsanca yaşam için özgür sendikacılık, insanca yaşam için demokrasi"** diyerek konuşmasını bitirdi.

Otomobil-İş Ankara kongresi konuşan delegelerin, birlik özlem ve bilincininin, metal işkolundaki birikim ve dinamizmin bir yansıması oldu.

Otomobil-İş Genel Başkan Yardımcısı İlhan Dalkılıç

duyurabilmenin yollarını aramak ve bulmak zorundadırlar.

— İşçilerin kaybedilen demokratik ve ekonomik hakları var. Otomobil-İş kendi işkolunda iyi şeyler yapıyor ama, bu işin temelinde, sendikal hareketin bütün güçlerinin bir ortak programını oluşturmak gereği yatmıyor mu?

Sorunlarımız, günlük ve kısmi kazanımlarla çözülemiyecek kadar ağırdır. Bir işyerinde başarılı bir toplu sözleşme imzalamak için, işten çıkarılmış işçilerin işe iadesi için uğraşmak vb., elbette zorunludur. Bunlar, sendikaların ertelenemez, vazgeçilemez uğraş alanlarıdır. Ancak sendikalar, bu tür çalışmalarla yetinmemek zorundadırlar.

Örneğin iş güvencesi konusunda, iş güvencesini ortadan kaldıran, sendikal hakları kullanılamaz hale getiren yasa hükümlerine karşı, ülke çapında yapılabilecek işler gündeme alınmalıdır. Sorunları ve talepleri üye kitlelerine maletmek, işçilerin; genelde kamuoyunun duyarlılığını artırmak için çaba gösterilmelidir.

Tüm işçilerin sorunları ortaktır. Bunun için de, ortak talepler doğrultusunda birlikte yapılabilecek işler vardır. Biz, Otomobil-İş Sendikası olarak, işçi haklarının daha etkin olarak savunulması yolunda atılacak her olumlu, inandırıcı, ciddi adımı; samimiyetle ve bütün gücümüzle desteklemeye hazırız. Hatta inandırıcı, güvenilir olabildiği oranda, Türk-İş üst yönetimince geliştirilebilecek önerilere de açığız •

OTOMOBİL – İŞ ANKARA ŞUBE KONGRESİ YAPILDI

Son iki yılda yaklaşık 40-45 bin metal işçisinin sendikal örgütlenme için yöneldikleri Otomobil-İş sendikasının Ankara şube kongresi, 12 Mayıs günü yapıldı. Kongre başlangıcında, Sendika genel başkanı Aydın Özeren konuşmasına başlarken hükümet komiserinin iki pankartın indirilmesini istemesi dikkati çekti. Pankartların birinde **"özgür sendikal düzen"**, ötekinde **"13. ve 17. maddeler kaldırılmalıdır"** yazıyordu. İşçilerin başında demoklesin kılıcı gibi duran ve uzun yıllardır sendikaların başlıca taleplerinden olan iş yasasının 13. ve 17. maddeleri ile ilgili pankart, tartışmalar sonucunda kalıyor, öteki iniyordu.

Bu olayı doğuran pankartların içeriği, kongre boyunca yapılan konuşmalarda yakınılan ve eleştirilen noktaların bir özetiydi aslında. Tüm konuşmacılar sendikal haklara konan kısıtlamalardan, demokrasi ve işçi sorunlarından, bunlara karşı ANAP iktidarının tutumundan söz ettiler.

Sendikaların üzerinde her zamandan fazla baskı olduğundan söz edene Otomobil-İş genel başkanı Aydın Özeren, iktidar partisini tutmayan bir sendikanın yetki almak için yüzde 10 işkolu barajını aşmasının güçlüğüne değinerek, buna karşılık en büyük dersi yine metal işçilerinin verdiğini söyledi. Türk-İş yönetimini de eleştiren Özeren Otomobil-İş'e yöneltilen spekülasyon ve karalamaları anlattı.

Divan seçiminden sonra konukların konuşmalarına geçildi. Kongrede konuşan SODEP genel başkan yardımcısı Muzaffer Saraç şunları söyledi: **"Bugün Türkiye'de bir siyasal yapı oluşturulmuştur. Bu yapıda demokrasi yoktur, olsaydı toplu sözleşme-grev hakları olurdu. Acımasız bir sömürü 24 Ocak 1980'den beri uygulanmaktadır. Emek ürünüyle kurulan sendikalar kapatıldı, işçiler kapı önüne kondu, sendikalarda taban ve tavanda kıyım uygulandı. Her zaman bunalımının yükü işçiye, emekçiye yüklendi. Filipinlerden Latin Amerika'ya her kıtada aynı oyun oynanmaktadır. İşkence gören sendikacı, işçi arkadaşlarımız var. Buna bir konfederasyon sessiz kalamaz."**

Daha sonra delegeler konuştu. Jamaş işyerinden Ahmet Baltacı, işçi sendikalarının iş kollarındaki tüm işçilerin birliğini sağlamayı amaç edinmelerini, Türk-İş yönetimini eleştirirken tabandaki işçiye sahip çıkmanın yollarını aramalarını, yasaların düzeltilmesi için işçilerin bilinçli ve örgütlü mücadele vermeleri gerektiğini söyledi.

Kongre sonunda şube başkanı seçilen Süleyman Türker de, işverenlerin işçi sendikacılığını İşveren sendikalarının koltuk değneği haline getirdiğini, bugün çok iyi örgütlenmiş olan işveren kuruluşlarının tuzakları birer birer ortaya sürerek geçiş dönemini uzatabilmenin yollarını aradıklarını ve metal işkolunun dinamik yapısını çok iyi bilen işverenlerin bu işkolunda en güçlü yapılarını oluşturduklarını söyledi. Toplu sözleşmelerin sendikacı eliyle onaylanmış sefalet belgeleri haline dönüştüğünü ekleyen Türker, tek çıkar yolun işyerlerinde, işkolunda ve Türkiye'de işçilerin birliği olduğunu, **"insanca yaşam için özgür sendikacılık, insanca yaşam için demokrasi"** diyerek konuşmasını bitirdi.

Otomobil-İş Ankara kongresi konuşan delegelerin, birlik özlem ve bilincininin, metal işkolundaki birikim ve dinamizmin bir yansıması oldu.

İş Gruplandırma Sistemi ve Sendikalar

MESS yıllardır hazırlığı yapılan İş Gruplandırma Sistemi'ni (İGS) sonunda, 12 Eylül sonrası döneminde gerçekleştirilebildi... Ne raslantı ki, MESS, sistemin hazırlıklarına, 70'li yılların başlarında, yani 12 Mart döneminde girişmişti. MESS o tarihlerde sistemi kullanmadı. Bir kere hazırlıklar yeterli değildi, bugünkü gibi bir mühendislik fakültesinin çalışma ve desteği yoktu. Sadece MESS'in kendi bünyesinde apar topar hazırlattığı taslaklar söz konusuydu. İkincisi de sendikaları güçsüzken yakalama fırsatı kaçırılmıştı. Yeniden güçlenen sendikalar gruplandırmaya dayanan ücret zammı önerilerini şiddetle reddettiler ve seyyanen (eşit olarak) yapılan zamlar yürürlükte kaldı.

80'li yıllara kadar İGS tek tük işyerlerinde, iş hayatını etkilemeyen çok sınırlı uygulamalar olarak görüldü. Fakat, 1983 Yüksek Hakem Kurulu (YHK) sözleşmeleri ile sistemin önü açıldı ve 1984 sözleşmeleriyle birlikte İGS çok daha rafine biçiminde metal sanayi sözleşmelerine damgasını vurdu. Şimdi öyle görülüyor ki, giderek diğer işkolları da, İGS'den nasiplerini alacaklar. Özel olsun, kamu olsun bütün işkollarının işveren kesiminde bu yolda yoğun bir hazırlık yapılıyor.

Sendikalar ise İGS karşısında bütünüyle fenersiz yakalanmış durumdalar. Bu durumu açıklayan nedenler şöyle sıralanabilir:

Birincisi, geçtiğimiz senelerde sınıf ve kitle sendikacılığının ciddi biçimde geriletilmiş, yok edilmeye çalışılmış olması. Sendikaların işçiler için iyi ya da kötü olanı bir anda ayırdetme refleksleri de aynı ölçüde gerilemiş durumda. Kendini ekonomik mücadele ile sınırlamak zorunda kalan sendikalar, ücret sistemine de karşılaştıkları çeşitli teknik sorunlardan biri gibi yaklaşıyorlar. Arkasında neler olduğunu, hangi bütünlüğün parçalarını oluşturduğunu görebilecek bilgi birikimi ve deneye sahip değiller. Başka bir deyişle bu birikim şimdiki sendikalardan kopartılmış, uzaklaştırılmış durumda.

İkincisi, toplu sözleşme dönemine geçiş sırasında sendikalar zaten köşeye sıkışmış durumdaydılar. İşçiler yıllardır toplu sözleşme bekliyor. Bazı yerlerde tekrar sendikada toplanmak için onca kahır çeken işçiler bir an önce sonuç, yani ücret zammı istiyor. Sendikaların tartışma, direnme olanaklarının son derece kısıtlı oluşu, işi uzatmaya şansları olmayışı başka seçenek bırakmıyor. İGS ne getirir, ne götürür diye düşünmeye fırsat bulamadan sözleşmelere imzalar atılıyor, vb. vb. Durum böyleydi.

Üçüncüsü, bugünkü sendikalar teknik düzeyleri bakımından da çok gerideler. Sendikaların hiçbirisinin yeterli uzman kadrosu yok. Eğitim, araştırma ve yayına dönük pek az şey yapabiliyorlar. Yani olayın bütünlüğü bir yana, sadece teknik ve ekonomik sendikacılık yapma olanakları da şu anda daralmış görünüyor.

Son olarak, sendikaların diğer meslek kuruluşlarıyla, üniversite ve basınla ilişkileri geçtiğimiz 20 yılın en kötü döneminde bulunuyor. Birçok meslek kuruluşlarının bir faaliyetinin olmaması yanında, varlığını sürdürenlerle, sendikalar arasında hemen hemen hiçbir ortak çalışma ya da fikir alışverişi yok. Bundan sendikalar çok şey kaybediyor.

İGS'nin son haline gelmesi çalışmaları 5 yıla yakın bir süreyi kapsıyor. MESS uzmanları ve İstanbul Teknik Üniversitesi Sanayi Mühendisliği bölümü, iş analizlerini, gruplamaları, değerlendirmeleri sürdürürken sendikaların ruhu duymadı. MESS, hazırlıkları olgunlaşmadan duyulmasını istemedi, bu konuda titiz davrandı. Buna rağmen olayı bir sır gibi saklı tutması da olanaksızdı. Gelişmeleri farkedebilen sendikalar da önemini pek kavramadı. Yani sendikalar dünün hareketliliğine ve ilişki zenginliğine sahip olsalardı, kendi hazırlıklarını yapabilecekler, kısmen fabrikalarda sürdürülen değerlendirmelere karışabileceklerdi. Aynı şekilde üniversitelerdeki çalışmaların arasına girmek fırsatı da kaçırıldı.

Evet, sendikaların olanakları geçmişe göre farklıdır, buna karşın sorunları daha ağırdır. Şimdi gerçekten istekli olan sendikaları üyelerinin çıkarları doğrultusunda acil görevler bekliyor.

İGS NEDİR

İş gruplandırma sistemi, işletme yönetiminin bir aracıdır. Bir bütün olarak işveren kesimi için stratejik değeri bulunmakla beraber, herhangi bir işletme yönetimi için aslında daha basit yararları olduğu kabul edilir. İşverenler, İGS ile ücretlerin akılcı biçimde yönetildiğini ve sistemin, (1) ücret eşitsizliklerini giderdiğini, (2) farklı işler arasında anlamlı ücret farklılıkları yaratıldığını, (3) işçileri daha çok çalışmaya ve üretmeye teşvik eden bir temel oluşturulduğunu, (4) geçerli bir ücret yapısına kavuşulduğunu ve (5) tutarlı bir ödeme politikası teşvik edildiğini savunurlar. İGS, birim maliyetin hesaplanmasını da kolaylaştıran bir istemdir.

Oysa işletme yöntemi için akılcı, rasyonel olanın, işçi ve sendika için aynı değeri taşıdığı söylenemez. İşçiler için geçinebilmek ve giderek insanca bir yaşam, ücret yapısından daha büyük bir önem taşır. Bu bağlamda işçilerin ve sendikaların İGS'ye karşı hoşnutsuz davranmaları için çok neden vardır:

1. Sistem her durumda, içinde keyfilik barındırmaktadır. Keyfiliği kendi lehine geliştirme şansı bir tek işverenler için geçerlidir. Eğer işin içinde bir de kötü niyet faktörü varsa, durum daha da ciddileşir. Çünkü, sistem istenirse adam kayırmaya ya da ezmeye fırsat tanır.

2. İGS genel olarak ücret sistemine getirilen, karmaşık, anlaşılması güç bir boyut sayılır. Varolan sorunlara ek, üzerinde sürekli çalışma gerektiren yeni bir gerginlik konusudur.

3. Alt ve üst gruplar arasında yaratılan farklılıklar işçilerin birliğini zedeler. Sendika bir iş yerinde bütün olarak işçilerin sorunlarıyla değil, tek tek grupların farklı istek ve çıkarlarıyla karşılaşır.

4. İşlerin tarifleri çoğu zaman işçinin gerçek eylemine uymaz. Başka bir deyişle işçi, tarif içinde yer almayan işleri daha düşük bir ücret karşılığında yerine getirdiği

alınarak üst grubun işi yapılmaktadır. Yukarıda özetlenen keyfi ortam içinde bunun da ciddi bir önlemi yoktur.

II. işçilerin ücretlerinin yüksek enflasyona göre sık sık ayarlanması önerileri, sistemin katı yapısı içinde daha kolaylıkla reddedilebilmektedir.

SENDİKALAR NE YAPMALI?

Sendikalar bir sene önce ne olup bittiğinin farkında değillerdi. Ne var ki, artık kimi sözleşmeler imzalanmış, İGS devreye girmiş ve işyerlerinden pek te hoş olmayan feryatlar gelmeye başlamıştır. Şimdi sendikaların önünde hızla girişilmesi gereken kapsamlı ve zorlu bir çalışma süreci bulunmaktadır.

Sistemin düzeltilmesi, kendi içinde alternatiflerinin geliştirilmesi, ya da kökten değiştirilmesi için sürdürülecek çabalar birbirleriyle çelişmez, aksine biri diğerinin tamamlayıcısıdır. Yarının sözleşmelerine köklü değişiklik önerileriyle gidecek olan sendikanın, geçmiş sözleşme dönemindeki sorunların tüm birikimini kullanması gerekecektir. Ücret sisteminde sendikanın söz olması, güç dengesine bağlı olduğu kadar onun hazırlık ve bilimsel yetkinlik düzeyine de sıkı sıkıya bağlıdır.

Sendikaların ilk işi uygulamaları düzeltmek için merkezi ve yönlendirici düzenlemeleri yapmak, gelişmelerin yakından izlenmesini garanti altına almak olmalıdır.

Bunun için en başta İGS'nin anlaşılması ve öğrenilmesini sağlamak gerekmektedir. İGS kataloğu her temsilcinin elinde kesinlikle bulunmalıdır. Sendikanın yol göstericiliği, işçileri, İGS'yi anlaşılmaz ve karmaşık görmekten kurtaracak, sorunlarının kaynaklarını daha iyi teşhis edebileceklerdir.

İtiraz mekanizması son derece titizlikle işletilmelidir. İşçi-işveren, Sendika-MESS ve üniversite temsilcisinin de katıldığı toplantı olmak üzere üç aşamada kesin sonuca bağlanan itirazların hazırlanması ve izlenmesi merkezileştirilmelidir. Her itiraz maddi temellere dayandırılmalı, yazılı iş tarifleriyle gerçekte yerine getirilen işler karşılaştırılmalı, faktörler değerlendirilmeli ve tutarsızlık belgelenmelidir. Bugün sıkı sıkıya izlenmesine karşın bir sonuç getirmeyen bu şekildeki itirazların yaratacağı birikim, gelecek sözleşmelerde büyük değer taşıyacaktır.

Alt gruplardaki işçilerin durumlarının düzeltilmesi için terfi sisteminin işletilmesinin zorlanması da sendikaların görevidir. Terfi sistemi, tek tük işçilere, işveren tarafından paye verilmesinin aracı değil, işçilerin toplu olarak gelişmesinin ücret düzeyine yansıması olarak kullanılmaya çalışılmalıdır. Ayrıca devam etmekte ve edecek olan iş ölçümü, analiz ve gruplandırmasına, temsilci ve sendika görevlileri kesinlikle müdahale etmelidirler. Puanlama ve tariflerin sendika görüşleri doğrultusunda belirlenmesi zorlanmalıdır.

Bu günlük çalışmalar sürerken işin özüne yönelen araştırmalara da büyük önem verilmelidir:

A. Sendikalar kendi ücret sistemi alternatiflerini belirlemelidir:

Sendikanın kendi ücret sistemi alternatiflerinde iş grubu sayısı çok daha az olmalıdır. Bu başlıbaşına sistemde bir nitelik değişikliği ile eş anlamlıdır. Örneğin dokuz grup yerine; vasıfsız, teknik ve ileri eğitim gerektiren, olmak üzere üç grup belirlenebilir.

Her grubun faktörü gözden geçirilmeli ve gerekiyorsa yeniden seçilmelidir. Bu noktada şu sorular sorulabilir:

— faktörler doğru seçilmiş midir?

— çıkarılması ve eklenmesi gereken faktörler hangileridir?

— faktörlerin birbirine göre ağırlığı, iş içindeki gerçek ağırlıklarını yansıtmakta mıdır?

— iş koşulları, işintehlikeleri, çaba gibi işçi açısından daha önemli faktörlerin puan ağırlığı hangi ölçüde yükseltilmelidir?

— işyerindeki kıdemi yansıtacak nasıl bir değişiklik yapılmalıdır?

— faktör derecelerinin azaltılması ve arasındaki puan farkının birbirine yaklaştırılması yönünde neler yapılmalıdır?

— hangi işlerin uygun ve doğru iş tarifleri yeniden hazırlanmalıdır?

Bu ve benzeri soruların yanıtları ortaya çıktıkça iş-iş, grup-grup sendikanın alternatifi giderek ortaya çıkıyor demektir.

B. İş standartlarının saptanması gereklidir:

MESS, iş tariflerini, faktörlerini saptamış olarak sendikaların karşısına çıkmıştır. Oysa eğer bu şekilde saptamalar yapılacaksa, en başta her işin yerine getirildiği koşulların standartlarının da belirlenmesi zorunludur.

Her iş için, aydınlatma, havalandırma, nem, sıcaklık, temizlik ölçüleri nelerdir, hangi limitler arasında olmalıdır — işin yerine getirildiği alan, malzeme transfer biçimleri, gerekli koruyucu eşyalar ve güvenlik tedbirleri, ayakta çalışma, oturma ve dinlenme koşulları nelerdir? — gürültü, toz, havadaki çeşitli kimyasal eleman, gaz veya zararlı maddelerin kabul edilebilir üst sınırları nelerdir? — bütün bunlar açıklığa kavuşmalıdır. Bu faktörlerin hepsi Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve hatta kimi ulusal kuruluşça birtakım standartlara kavuşturulmuşlardır. Ve sendikalar bunların iş hayatına geçirilmesini istemelidirler. Sendikalar konuyu işverenlere kabul ettirene kadar kendi imkanlarıyla, çeşitli uzman ve meslek kuruluşlarının desteğini alarak çalışmak zorundadır. Kuşkusuz, doğru olan standartların saptanmasının ve bunlara uyulmasının tüm masraf ve yükümlülüğünün işverene ait olmasıdır. Standartlar bir kere saptandıktan sonra, kötü ve düşük standartlardaki işyeri ya da işte çalışan işçi gruplarının ücret puanlarının misliyle artırılması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Ayrıca bugüne kadar süregeldiğinin tersine, küçük işyerlerinde puan, ücret ve zam uygulamasının, işçiler aleyhine işlemesi önlenmelidir. Bunun için gerekiyorsa işveren sendikalarının subvansiyonu, yani aynı işte çalışan işçilerin korunması için küçük işyerlerinin büyük tekellerce desteklenmesi istenmelidir.

Sendikaların tek işi İGS ile uğraşmak olmadığı gibi, hiçbir sendika sadece İGS'yi konu alan çalışmalarla bir yere gidemez. Başka bir deyişle ücret sistemi konusunda üyelerinin hakkını en ileri düzeyde savunmaya niyetli bir sendika, bunu gerçekleştirmek için çok yönlü başka etkinlikleri de sürdürüyor olmalıdır.

İş standartları, iş güvenliği, iş ölçüm ve gruplandırması araştırmaları, pratikte ortaya çıkan sorunların üzerine gidilmesi, izlenmesi, sonuçların saklanması, ekonomik araştırmalar eğitim, yayın; tüm bunlar güçlü ve yaygın uzmanlık kadrolarının varlığını gerektirir.

Sendika temsilciliğinden doğan ücretli izin, toplantı, sendika odası, işyerindeki sendikal etkinlikler gibi hakların sonuna kadar kullanılması, bunların her sözleşme döneminde daha da genişletilmeye uğraşılması, tüm sendikal savaşımın olduğu kadar, İGS konusundaki çalışmaların da başlıca anahtarıdır.

Son olarak, sendikalar kabuklarını kırmak zorundadırlar. Üniversite, basın ve meslek kuruluşlarıy-

23 Sayfada sürüyor

Türk Dış Politikasında Değişimler (IV)

Prof. Dr. Toktamış ATEŞ

Lozan'la ilgili kimi çatışmaları, bu dizimizin birinci yazısında yayınlamıştık. Ancak orada vurgulamak istediğimiz noktanın ağırlığı TBMM Hükümetinin dış ilişkilerindeki "eşitlikçi" ve "mütekabiliyete dayanma-karşılıklı ödün" konularındaki tutumu idi. Bu yazımızda ise daha çok "tam bağımsızlık-ekonomik bağımsızlık" bağlamına ağırlık vermeye çabalıyorum.

Lozan Barış Konferansının kesintiye uğramasının nedeni, özellikle Fransızların ileri sürmüş oldukları ekonomik talepler olmuştu. Gerçekten Mustafa Kemal'in 1923 Ocak sonuna doğru Ege'nin değişik yerlerinde yaptığı konuşmalardan, o günlerde TBMM hükümetinin nasıl beklentiler içinde olduğunu açıklıkla görmek mümkündür. (1)

"...İtilaf devletlerinin bize teklif ettikleri anlaşma projesi, tam bağımsızlık isteyen ulusumuz için hiçbir zaman kabûl edilebilir görülmez.

'Biz barış istiyoruz!' dediğimiz zaman, 'tam bağımsızlık istiyoruz' dediğimizi herkesin bilmesi gerekir. Bunu istemeye hakkımız ve kudretimiz vardır. On sene, yirmi sene sonra zelil bir biçimde ölmektense, şimdiden şeref ve haysiyetle ölmeyi yeğlenir görmeliyiz..."

(Mustafa Kemal SÖYLEV'inde ise tam bağımsızlığı şöyle tanımlamaktadır:...Tam bağımsızlık denildiği zaman elbette siyasal, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel vb.. her hususta tam bağımsızlık tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımdan herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksun olması demektir...)

Mustafa Kemal Lozan görüşmelerinin kesintiye uğramış olduğu dönemde, biraz yukarda sözünü ettiğimiz Ege gezisi sırasında Akhisar'da da Hoca İsmail Hakkı Efendi'nin yaptığı konuşmayı yanıtlarken şunları söylüyordu:

"..Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti, pek âlâ bilirsiniz ki eski Babıâli hükümeti değildir, eski Osmanlı devleti değildir. ...Türk milleti yeni bir iman ve kesin bir ulusal azim ile yeni bir devlet kurmuştur. Bu devletin dayandığı temeller 'tam bağımsızlık' ve 'Egemenliğin kayıtsız şartsız ulusta olması' dan oluşur. Ulus bu egemenlikten bir zerresini feda edemiyecektir; gözünü açmıştır..."

Gene Akhisar'da, bu kez Türk Ocağında yaptığı konuşmada Mustafa Kemal şunları söylüyor:

"Barış yapılması gereği, yadsınması mümkün olmayan bir gerçektir. Biz bu olguyu içtenlikle değerlendirmiş bulunuyoruz. ...Konferansta görüntüdeki tüm iyi niyetlere ve içtenliğe karşın, karşıtlarımız hâlâ bizi ortadan kaldırmak istemekte ve bize bağımsız bir devlet muamelesi yapmama zihniyetinde ısrar etmektedirler. (3) Bize hâlâ bağımsızlığımıza engel olacak ayrıcalıkları kabul ettirmeye çabalıyorlar. Bu konuda ileri gidenlerin İtalyanlar ve özellikle Fransızlar olduğunu hayretlerle gözlüyoruz. Sonunda Lozan görüşmelerine iktisadî nedenlerle ara verilmiştir.."

Aynı gezide Balıkesir Paşa Camii minberinden yaptığı konuşmada Mustafa Kemal 7 Şubat 1923 tarihinde kapitülasyonlar konusunda şunları söylemektedir:

"..(Müttefiklerin sundukları) proje, kapitülâsyonlar konusunda getirdiği maddeler nedeniyle, ulusum tarafından kesinlikle kabulü mümkün değildir. Kapitülasyonlar bir devleti eninde sonunda çöküntüye götürür... Efendiler, biz meşru hukukumuzu ve varlığımızı, uygar dünya ve insanlığa onaylatmak ve kabul ettirmek için çalışıyoruz. Bunu onaylatmak ve kabul ettirmek için gereken her türlü önlemi almakta tereddüt göstermiyeceğiz. Ulusun gerçek iradesinin bu merkezde olduğuna inanıyorum.."

Aynı günlerde (4 Şubat 1923) Lozan'da bir basın toplantısı yapan İsmet Paşa yabancı gazetecilere yaptığı açıklamada Konferansın kesintiye uğramasıyla ilgili olarak şunları söylüyordu: (4)

"..bana diyorlar ki: 'Sizin haberiniz olmadan başkalarının yaptığı mukaveleleri imza ediniz. Haberiniz olmadan başkalarının verdiği imtiyazları şimdiden kabul ediniz.' (5) Hangi imtiyazları, hangi mukaveleleri? Bunları kim vermiş, nasıl, ne için vermiş? Hangi şartlar için verilmiş? Bilmiyorum ki mza edeyim. 'Bunları bana gösteriniz, tetkik edelim' dedim. 'Hayır, şimdiden, görmeden, bilmeden, anlamadan imza ediniz' dediler. İstik-

lâl harbi esnasında, İstanbul işgâl altında iken müttefikler bazı mukaveleler aktetmişler, bazı imtiyazlar almışlarsa bunlar bizim için meçhuldür. 'İmza ediniz'. Niçin? Reddettim.

Sonra memleketimizde birçok şirketler var. Bunlar Osmanlı kanunlarına göre kurulmuştur. Şimdi bunları ecnebi şirketi saymak istiyorlar. Bu takdirde ecnebi olarak memleketimize gelecek teşebbüs sahiplerine bundan sonra tüccar değil, sefir (büyükelçi) muamelesi yapmak lâzım gelecek! (6) Bu hal hem bize, hem onlara zararlıydı. Bunu da reddettim.

Bütün fedakârlıkları yaptım, her şeyi kabul ettim, fakat **memleketin iktisadî esaretini reddettim.**"

Lozan'la ilgili kimi çatışmaları, bu dizimizin birinci yazısında yayınlamıştık. Ancak orada vurgulamak istediğimiz noktanın ağırlığı TBMM Hükümetinin dış ilişkilerindeki "eşitlikçi" ve "mütekabiliyete dayanma-karşılıklı ödün" konularındaki tutumu idi. Bu yazımızda ise daha çok "tam bağımsızlık-ekonomik bağımsızlık" bağlamına ağırlık vermeye çabalıyorum.

Mustafa Kemal aynı konuya İzmir İktisat Kongresini açarken de değiniyordu:

"..Siyasal, askerî başarılar (muzafferiyetler) ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, iktisadî başarılar ile taçlandırılmazlarsa, ortaya çıkan zaferler kalıcı olamaz, az zamanda söner...

..Efendiler, iktisat alanında düşünürken ve konuşurken sanılmasın ki yabancı sermayeye düşman bulunuyoruz. Hayır, bizim ülkemiz geniştir. Çok emek ve sermaye gereksinimimiz vardır. O halde, yasalarımıza uymaları koşuluyla yabancı sermayeye gereken güvenceyi vermeye her zaman hazırız. Yabancı sermayenin bizim sabit servetimize ve emeğimize katkıda bulunması istenen bir şeydir. (Bu) bizim için ve onlar için yararlı sonuçlar versin, fakat eskisi gibi değil. Gerçekten geçmişte ve özellikle Tanzimat devrinden sonra, yabancı sermaye memlekette özel bir yere sahip oldu. Ve bilimsel anlamıyla denilebilir ki, devlet ve hükümet, yabancı sermayenin jandarmalığından başka birşey yapmamıştır. Artık her uygar devlet gibi, ulus gibi, yeni Türkiye de buna izin veremez. **Burasını esir ülkesi yaptıramaz.**"

Mustafa Kemal konuşmasını daha sonra şöyle sürdürecektir: "Arkadaşlar, son söz olarak demiştim ki, biz memleketimizi artık esir ülkesi yapamayız. Belki tümünüzün ilgisini çekmiş olan Lozan Konferansının son müzakeresi, bu nokta ile ilgilidir... Aylardan beri görüşmeler ve tartışmalar sürüyor... Karşıtlarımız hâlâ eski Osmanlı devletinin tarihe dönüştüğünü ve bugün yeni Türkiye devletinin var olduğunu ve bu Türkiye devletini kuran ulusun çok azimli ve yiğit bir ulus olduğunu ve bu ulusun artık tam bağımsızlığından ve ulusal egemenliğinden zerre kadar fedakârlık yapamıyacağını anlamışlardır..."

Mustafa Kemal'in siyasal bağımsızlıkla, iktisadî bağımsızlık arasında gördüğü yakın ilgiyi vurgulamak için son bir örnek olarak, gene Lozan görüşmelerinin kesilmesi konusunda TBMM 4. Toplantı yılını açarken 1 Mart 1923'de yaptığı konuşmadan bir bölüm sunmak istiyorum: (7)

"Türk ulusunun (Türkiye milletinin) yönetimsel, malî ve iktisadî tüm bağımsızlık hukuku ve yaşamına sahip olması, hiç bir ulusu bağlamayan, sonsuz bir 'hakkı mükteseptir'... Bu denli bir doğal gerçeği kabul etmek, cihan barışını oluşturmak için yeterlidir. Fakat yıllardan beri olduğu gibi, Türk ulusunun yaşam hukukunu herhangi bir biçim içine kapayarak, ruhen, fiilen ve gerçek durumlarda onu kabul etmemek konusundaki direnme ne sonuç verirse versin, Türk ulusu o sonucu kalb huzuru ve vicdan temizliği ile kabul etmektedir ve kabul edecektir..."

Yukardan beri verdiğimiz örnekler, o dönemdeki Türk Dış politikasının temel hedefinin uluslararası sahnede tam bir eşitlik ve bağımsızlık içinde yer almak olduğunu sanıyorum yeterince sergiliyor. Gelecek yazımızda 1923-1938 arasında Türk dış potikasındaki temel bazı sorunları ele alacağız.

(1) "ATATÜRK'ÜN Söylev ve Demeçleri" II (1906-1938)
Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yay. 1,2. Baskı, Ankara 1959 Bkz. s. 89 vd.

(2) "Olaylarla Türk Dış Politikası" (1919-1973) AÜ SBF Yayınları, Ankara 1974, bkz. s. 41

(3) Burada sadeleştirmenin de ötesinde, anlaşılabilmesi için cümleyi biraz kısalttık.

(4) Ali Naci Karacan; "LOZAN"
2. Baskı İstanbul 1971 Bkz. s. 297-298

(5) İlerde, günümüzde "serbest bölgelerle" verilmek istenen imtiyazlar üzerinde durduğumuz zaman, İnönü'nün Lozan'da boşuna çabaladığını anlıyacağız!

(6) Günümüzdeki durum ise sanıyorum daha kötü. Çünkü kimi yerel yöneticilerimiz kimi turist gruplarını 'velinimet' olarak adlandırmaktan çekinmiyorlar. Velinimet, sefirden ötededir herhalde.

(7) "ATATÜRK'ÜN Söylev ve Demeçleri" I (1919-1938)
Türk İnkilap Tarihi Enstitüsü Yay. 2. Baskı, Ankara 1961 s. 301

Geçmişe Bakmak

Sedat KARAÇAM

Geçmiş, çıkartmasını bilenler için, derslerle doludur. Özellikle Türkiye gibi "demokrasi kesintileri"nin pek sık görüldüğü bir ülkede, geçmişten ders çıkartmak çok daha ayrı, çok daha özel bir önem kazanmaktadır. Geçmişin dersleriyle "demokrasi" kesintileri arasında ters bir orantı vardır. Dersler ne denli sağlıklı, ne denli rafine olursa, "kesintiler"in gündeme gelmemesini sağlayacak olanaklar da o denli artacaktır.

Kuşkusuz, bugünkü koşullarda geçmişten ders çıkartmak kolay bir iş değildir. Derslerin sağlık düzeyinin artması da demokratik yaşamın tüm kurallarıyla işliyor olmasına bağlıdır. Oysa, bilindiği gibi, bugün demokratik siyasal yaşam türlü çeşitli engellerle doludur.

Ne var ki, derslerle "kesintiler" arasında demin sözü edilen ilişkinin varlığı doğruysa, geçmişten ders çıkartma zorunluluğu da ortadan kalkmamış demektir. O halde, derslerin "dört dörtlük" olması için, koşulların da "dört dörtlük"olmasını beklemek ve bu görevi ertelemek kesinlikle doğru olamaz. Tam tersine, geçmişten çıkartılacak her dersin koşulların düzeltilmesine yardımcı olacağı açıktır.

Hatta konuya başka bir açıdan bakarak diyebiliriz ki, ANAP, MDP ve HP gibi geçmiş siyasal mirasın yadsınması üzerine inşa edilen partiler bile yakın tarihten kendilerine göre ders çıkartmışlardır. Çıkartılan derslerin ise pek "hayırlı" olmadığını biliyoruz.

SODEP, DYP, RP ve kurulacağı söylenen DSP'nin durumu ise bambaşkadır. Evet, yeni olmalarına bu partiler de yenidir -o kadar ki, bunlardan bir tanesi henüz kuruluş hazırlıklarını bile tamamlamamıştır. Ama bu partiler, diğerleri gibi, geçmiş siyasal mirasın yadsınması temeli üzerine kurulmamışlardır. Gerek siyasal felsefeleri, gerekse kadroları bakımından eskiyle yeninin birleşimi oldukları gözlenmektedir.

Dolayısıyla, onların geçmişten dersler çıkartma gibi bir konuda taşıdıkları sorumluluğun da bambaşka olması gerekmektedir. Özellikle, eskiden siyasal piramidin en üst basamağında yer almış, ülke yönetiminde söz ve karar sahibi olmuş sosyal demokrat ve merkez sağ akımların konuya gereken ciddiyetle yaklaşmaları zorunludur. Doğaldır ki, geçmişte yüklenilen sorumluluklar ne denli fazlaysa, ders çıkartma sorumluluğu da o denli artacaktır.

Doğru Yol Partisi'nin geçmişten hangi dersleri çıkarttığı konusu bu yazının kapsamı dışında kalıyor. Kuşkusuz bu konu ayrı bir yazı ile ele alınmaya değer bir konudur. Ancak,biz bu yazıda Doğru Yol konusunu bir yana bırakıp sosyal demokratların tutumu üzerinde durmaya çalışacağız.

DERS ÇIKARMAK AMA NASIL

Geçmişten dersler çıkartmak öncelikle bir partinin politikasında değişiklikler yapmak için gereklidir. Temsil ettiği hareketin geçmişteki yanılgılarını, zayıflıklarını saptayan parti, politikasını zenginleştirir; aynı yanlışlıkları yinelememenin yollarını arayıp bulur. Geçmişin dersleri de politika değişikliklerinin gerekçeleri arasında yer alır. Yeni politikaların partinin tabanı tarafından daha net kavranabilip, uygulamaya sokulması için bu gerekçeler de olabildiğince etraflı olarak parti tabanına aktarılır. Bunun yanısıra, parti dışı kesimlerin de o partiye karşı tutumlarını gözden geçirmelerine olanak sağlanmış olur.

Bu ideal bir durumdur. Öyle durumlar da olabilir ki, sözkonusu siyasal partinin yöneticileri geçmişten bir takım dersler çıkartırlar; ancak -şu ya da bu nedenle- bunu kendi tabanlarına açıklamazlar. O zaman geçmişten kazanılan dersler de partinin yeni politikasıyla ve yöneticilerin tutum değişiklikleriyle su yüzüne çıkar. Yöneticilerin tutumlarındaki değişmelerin, günün koşullarının yanısıra, geçmişten çıkartılan dersler olduğu akla gelir.

Ne var ki, bu takdirde, bir kısım yöneticinin kafasında belki net olan derslerin kavranması parti tabanının ferasetine bırakılmış demektir. Acaba bu değişiklikler iyi araştırılmış bir takım derslerin ürünümüdür? Yoksa, günü birlik, koşullara göre belirlenmiş, gelip geçici şeyler midir? Yöneticilerin üslup farkına ya da hangi yönden estiği pek net olmayan rüzgarlara göre mi ortaya çıkmaktadır? Geçmişin dersleri bir bütün olarak parti tabanının önüne konulmadığı için, tüm bu soruların yanıtlarını bulmak parti tabanına kalmıştır.

Kuşkusuz bu da çıkartılmış olan derslerin parti tabanınca kavranmasını güçleştirir. Dolayısıyla, partinin yeni politikasının başarı şansını azaltır. Özellikle geçmiş yenilgilerin nedenini arayan parti kadrolarının yarınlara daha güvenli ve bilinçli bir biçimde bakmasını zorlaştırır.. Ayrıca, çıkartılan derslerin kalıcı olmaması tehlikesini içerir ki, bu da geçmişteki yanlışların hortlaması için kapıyı açık tutmak anlamına gelir.

SODEP ve GEÇMİŞİN DENEYLERİ

Bunları söyledikten sonra sözü öncelikle SODEP'e getireceğiz. Acaba SODEP, Türkiye'nin, özellikle de sol hareketin yakın geçmi-

şinden bir takım dersler çıkartmış, bunların ışığında politikasını zenginleştirmiş midir?

İtiraf edelim ki, SODEP'in geçmişten ne ölçüde yararlandığına karar vermek oldukça zor bir konudur. Herşeyden önce, SODEP'in geçmişi değerlendiren, bugünkü politikasıyla yakın geçmiş arasında bağlar kuran bir parti belgesi yoktur. Kaldı ki, parti politikasını kavramak bile o denli kolay değildir, çünkü bu politika henüz netleşmemiştir. Partinin kuruluşundan bunca zaman sonra -olumlu olduğunu ayrıca kaydettiğimiz- bir öncelikler bildirgesinin çıkması, bu bildirgenin de SODEP yöneticilerinin daha önceki kimi açıklamalarıyla çelişiyor olması görüşümüzü yeterince doğrulamaktadır.

Peki, acaba sayın İnönü'nün siyasal tutumunu bir ölçüt olarak kabul ederek bu konuda bir karara varmayı deneyebilir miyiz? Ne yazık ki, bu konuda karar vermek de kolay değildir. Sayın İnönü'nün tutum ve davranışları doğruluğunu yanlışlığını bir yana koyalım- ne ölçüde geçmişin dersleriyle bezenmiştir, ne ölçüde de sayın İnönü'ye özgü bir üslubun yansımasıdır; belli değildir. Kaldı ki, sayın İnönü siyasal yaşamda yeni bir isimdir. Geçmişine bakarak siyasal yaşamında bugün beliren değişiklikleri, politik tutumundaki yeni yönleri kavrayamayız. Siyasal içerikli yazılarına bakarak da bir karara varamayız; çünkü sayın İnönü'nün geçmişte böyle bir pratiği de olmamıştır. Sayın İnönü sorumluluğuyla ve saygın kişiliğiyle sağladığı birleştiriciliği siyasal görüşleriyle ne ölçüde pekiştirecektir? Görüldüğü gibi, bu konu spekülasyonlara açıktır ve kuşkusuz biz spekülasyon yürütme yanlısı değiliz.

O halde, bir de SODEP'in en azından neleri yapmadığına bakarak geçmişten ders çıkartma konusunda tutumunu araştırmayı sürdürebiliriz. Bunun için de şimdilik SODEP'in kitle örgütlenmelerine ve "dışındaki sol"a karşı tutumunu incelemekle yetinebiliriz.

Bu konuya girince ilk başta dikkati çeken, SODEP'in kitlelerin örgütlü bir yapıya kavuşturulması konusundaki çekingenliği olmaktadır. Geçmişte sosyal demokratların yaptığı gibi, SODEP de işçilerin, gençlerin, aydınların ekonomik-demokratik hakları için mücadele etmek üzere örgütlenmeleri konusuna saha kenarından bakar gibidir. Yanlış anlaşılmasın, SODEP'in bu konuda hiçbir şey yapmadığını söylemek istemiyoruz. Ayrıca, siyasal partilerle sendika ve derneklerin ilişkilerini engelleyen yasalardan da kuşkusuz haberimiz var.

Ancak açıktır ki, demokratik yaşam beş yılda bir oy vermekle sınırlı değildir. Gene çok açıktır ki, SODEP gibi sol bir siyasal parti de bu gerçeği savunmaktadır. Ancak sorun bunu savunup, savunmama noktasında değil, parti politikasının temel ekseni yapıp yapmama noktasında ortaya çıkmaktadır. SODEP, şimdiye dek daha çok kitlelerin yalnızca kendi bünyesinde toplanmasını bekleyerek, kendi faaliyetlerine ilgi göstermelerini sağlayarak siyasal yaşamı canlı tutmaya çalışmış, parti çalışmalarının ağırlığını bu yöne vermiştir. Oysa, geçmiş dönemlerin de öğrettiği gibi, böyle bir çalışma yöntemiyle belki iktidara gelinebilir, ama gerçekten iktidar olunamaz. Gerçekten iktidar olabilmek için iç ve dış tekellerin karşısına şekilsiz -dağınık kitlelerle değil, örgütlü-mücadeleci kitlelerle çıkmak gereklidir. Bu da, eldeki olanakları iyi değerlendirip, ekonomik ve demokratik haklar için kitlesel örgütlenmeleri teşvik etmekle, güçlendirmekle gerçekleşebilir.

Bunlara karşın, SODEP her fırsatta "dışımızdaki sol" diye bir konuyu ortaya atıp düşmanlıkları körüklemek gibi bir tutumun izleyicisi olmaktan kaçınır görünmektedir. Ancak acaba, bu demokrasi mücadelesinin en geniş kesimleri kapsaması gerektiğine ilişkin bir dizi dersin sonucunda ortaya çıkmış bir politika mıdır? Yoksa olası rüzgârların etkisine açık günübirlik bir tutum mudur? Bilemiyoruz. Kuşkusuz dileğimiz, sol içinde düşmanlıkların kesinlikle körüklenmemesi, tersine güçlerin birleştirilebilmesi zorunluluğunun kalıcı bir ilke haline dönüşmesidir.

Kısaca, SODEP'in geçmişten çıkarttığı derslerin ne olup olmadığını hatta SODEP'in bu konuyu incelemeye değer görüp görmediğini bile bilemiyoruz. Bu ciddi bir eksikliktir. SODEP'in ataletinde bu eksikliğin de payı olabilir. Eksikliğin bir an önce giderilmesi bir yandan ataletin giderilmesine yardımcı olacak, diğer yandan kimi konuların belirsiz kalmasının önüne geçecektir.

DSP HANGİ DERSLERİ ÇIKARTIYOR?

Kuruluş çalışmaları uzunca bir süredir devam eden DSP'nin bu konuya yaklaşımı kimi farklılıkları içermektedir. DSP kurucuları kendi partilerinin bir takım temel ilkeler üzerine oturtulacağını ifade etmektedirler. "Demokratik sol" ile "sosyal demokrasi" ayrımına dayanarak geliştirildiği belirtilen bu ilkelerin başında partinin tabandan tavana doğru örgütlenmesi gelmektedir. Ayrıca DSP kurucularına göre partide hizipler olmamalıdır ve "parti dışı sol"a karşı kesin bir ayrım gözetilmelidir.

DSP'nin savunduğu bu ilkelerin, başka etmenlerin yanısıra, sosyal demokrat hareketin yakın geçmişinden çıkartılmış bir takım dersler sonucunda oluştuğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

Geçmişten ders çıkartma sorumluluğunun hissedilmesi bile başlıbaşına bir yarardır. Ancak ne yazık ki, DSP'nin edindiği dersler oldukça dar bir çerçeveye sıkışıp kalmıştır.

Herşeyden önce, bu dersler genel -politik dersler değildir; daha çok örgütsel çerçevede kalmaktadır. Örneğin, DSP'nin tekellere karşı uygulanacak politika, ABD ile ilişkiler gibi konularda kazandığı deneyimler yok gibidir; ya da biz bilemiyoruz. Geçmişteki yanılgıların, başarısızlıkların temelinde yatan siyasal sorunlar örgütsel çerçeveye indirgenerek irdelenmiştir.

Her siyasal parti gibi DSP'nin de yalnızca kendi siyasal platformunu kabul eden insanlara açık olmak gibi bir hakkı olduğu tartışılamaz. Dolayısıyla, DSP kurucu-

larının sık sık "dışımızdaki sol" konusunu ortaya atarlarken yaptıkları yanlış, hiç kuşkusuz kendi siyasal platformlarının bağımsız bir çerçevede ete kemiğe bürünme hakkını savunmuş olmak değildir. Yanlışlık, omuz omuza mücadele yürütecek denli birbirine yakın olan insanlara karşı düşmanlık yapmak ve ortak mücadelenin siyasal hedeflerini, örgütsel zeminini gösterememektir.

Bu da DSP kurucularının geçmişten çıkarttıkları derslerin dar bir çerçevede kalmasından kaynaklanmaktadır. DSP kurucuları partilerini "tabandan tavana doğru" örgütleme gereğini duyarken yanlış bir tercih yapmadıkları açıktır. Ancak daha önce SODEP'le ilgili olarak söylediğimiz gibi, yanlışlık kitlelere örgütlenmek için tek hedef partiyi göstermek, onların olanaklı olan her alanda örgütlü bir yapıya kavuşturulması ve tekelci sermaye karşısına böyle bir yapıyla çıkması zorunluluğunu kavramamaktır.

Bu gerçek kavrandığı zaman, geçmişte olduğu gibi, tekelci sermayenin sola karşı manevralarının karşısına onlardan kapalı kapılar ardında "güvenceler" almaya çalışarak çıkmanın abesliği de anlaşılacaktır. Asıl yapılması gerekenin, bu manevraların kitlelerin gücüyle başarısız kılınması olduğu unutulmayacak ayni yanlışlara düşülmeyecektir. Öte yandan kitle örgütlerinde bir araya gelen insanların yürüttükleri mücadelenin başarı kazanması için düşmanlıkların değil, işbirliklerinin körüklenmesinin zorunlu olduğu gerçeği kavranacaktır.

DSP'nin siyasal derslerle bütünleşmiş olan örgütsel ilkelerinin uygulanması, siyasal bilinçten çok "inzibati" önlemlere bağlı kalmak tehlikesini taşımaktadır. Örneğin partide hiziplerin oluşmaması nasıl başarılacaktır? Geçmişin dersleriyle pekişmiş ortak bir siyasal platformun benimsenmesi sağlanarak mı; lidere kesin bir sadakat istenerek mi? Aynı şekilde, parti dışı sola nasıl çizgi çekilecektir? Parti dışı solla ortak mücadele hedef ve zeminini işaret ederek mi, yoksa her müracaat edenin yedi sülalesini araştırarak mı?Açıktır ki, DSP'nin bu konuda bir tercih yapması gerekmektedir.

DSP kurucuları siyasal bilinç ile inzibati önlemlerin yerini değiştirerek atın önüne arabayı koymak gibi bir yanlışa sürüklenebilecekleri görmek zorundadırlar. Nitekim, bize kalırsa, parti kurucularından Mustafa Mırzalıoğlu gibi birisinin çıkıp, "benim sorumluluk bölgem Çankırı'da bazı kapatılan MHP'lilerin başvurmuş bulunduklarını öğrendim. Eylemlere katılmamış ve çevrede huzursuzluk yaratmamışların katılabileceğini bildirdim"* diyebilmesi bu zorunluluğun bir göstergesi olmuştur.

* Güneş Gazetesi · 30 Nisan 1985

18. sayfadan

la daha çok ilişki gereklidir. İş güvenliği, iş sağlığı, iş hukuku vb. birçok konuda ilgili meslek kuruluşlarının konuya eğilmesi ve dolaylı da olsa desteği sağlanmalıdır.

SONUÇ

Kuyuya taş atılmıştır bir kere. Nasıl ve kim çıkaracak? İGS sendika-işveren ilişkilerini sürekli teknik düzeye çekerek ücret sisteminin özünü gözlerden kaçırabilir. Sendikalar asli görevlerini yerine getiremez olup, bitmez tükenmez, puan, grup, itiraz tartışmalarına gömülebilir. Bunlardan kaçınmanın yolu konuya bütünsel ve bilinçli biçimde yaklaşmaktır.

Hiç zayıf olmayan bir olasılık da İGS'nin kendi içinde barındırdığı çelişkiler nedeniyle, işverenlere de hayretmeyip, kullanılamaz, değişmesi zorunlu hale gelmesidir. Bu değişikliğin işçilerin çıkarlarına bir değişiklik olması, sendikaların çaba ve becerilerine bağlıdır. Görevlerinin bilincine giderek daha çok önem veren sendika ve sendikacılar artmaktadır. Bu başlıca umut kaynağıdır. Ekonomik savaşımın sınıfsal, bütünlüğü kısa ve uzun erimli hedeflerin kaçınılmaz birliği, önümüzdeki gelişmelere damgasını vuracaktır.

24. sayfadan

körfezinde bulunan iki Amerikan savaş gemisinin "batırıldığı"nın ilan edilmesi ile başkan Johnson Amerikan kamuoyuna, Kuzey Vietnam'ın cehennevi bombalanışına başlama emri vermek için uygun gerekçesini bulmuş oluyordu. **Kısa sürede Vietnam'daki Amerikan askerlerinin sayısı 500 bine ulaşır. 17 milyonluk Vietnam halkına karşı; yarım milyonluk ordusuna, büyük silah üstünlüğüne, 1500 insanı ile topluca öldürülen My Lai köyü kıyımında olduğu gibi acımasız ve uluslararası hukuka aykırı savaş yöntemleri kullanmasına karşın, emperyalist dev, ulusal kurtuluş savaşçılarının direnişiyle ve karşı saldırılarıyla sarsılır.** 3 yıllık çılgınca bombardımanı 1968'de durdurduğunu ve başkanlık seçimlerine girmeyeceğini açıklamaktan başka çare kalmamıştı Johnson için. Vietnam direnişi Amerikan tarihinde en çok oy alan başkanın pilini bir seçim döneminde tüketmişti.

Nixon'ın başkanlığındaki dönemde, geri çekilme hesapları yapmaya başlayan Amerikan savaş makinesi için, tıpkı Fransa gibi yenilginin kaçınılmaz olduğu açıktı. **1973 Paris anlaşması, ABD ile savaşı bitirdi. 1975'te güneye saldıran VDC birlikleri 30 Nisan' da ABD kuklası hükümete karşı kesin zaferi elde ederek savaşa son noktayı koydu.** Sonuçta Vietnam'da 58 bin ölü bırakan ABD, buraya 7 milyon ton bomba yağdırmıştı. Bu, 2. Dünya Savaşında Nazilerin İngiltere üzerine bıraktıkları bombaların tam 80 katıdır. Amerikan silah sanayi Vietnam savaşı ile altın çağını yaşamıştı ya, gerisi önemli değildi.

Yıkıntı halinde kentler, bombalardan üzerinde kuşaklar boyu hiç birşey bitmeyecek olan milyonlarca krater iziyle dolu topraklar ve sayısız toplumsal sorunlar: İşte zaferden sonra yeniden kuruluşu gerçekleştirecek olanların devraldığı Amerikan mirası.

Vietnamlı emekçiler şimdi 30 Nisan 1975'te sağladıkları ülke birliğinin ve emperyalizme karşı kesin zaferin 10. yıldönümünü kutluyor ve "şarkı söyleyen yarınları" hazırlıyorlar. Bir şiirinde, "kan ağlaya ağlaya temiz pak olur" dediği kadar var Ho Şi Minh'in. Vietnam'ın tarihidir bu dize.

Yolundu kanatları F-3'ün,
Şimşek Tanrı ve Phantom kırdı kirişi,
Gider şaşkın filo, ta uzakta, kıçın kıçın.

Vietnam Zaferini ve Birliğini Kutluyor

Cemil TURAN

1975 bağımsızlık ve birlik mücadelesinin yengiyle sonuçlandığı yıldır, Vietnam için. Bu mücadelenin öyküsünde 1940'lı yılların ayrı bir önemi vardır.

Asya'nın güneydoğusunda yer alan Hindiçini yarımadasının bir yüzyıllık kara yazgısı sürüyordu o yıllarda Biryandan da, özgürlüğün müjdecisi mücadeleler yaygınlaşıyor, güç kazanıyordu. **Fransız sömürgeci egemenliğine karşı, 1930-31 ve 1936-39'da yurtsever direnme dalgaları oluşmuş, 1941'de Ho Şi Minh'in önderliğinde Vietnam'ın Bağımsızlığı İçin Birlik (Vietminh) kurulmuştu.** Vietminh, Japon işgal kuvvetlerine ve Fransız kuvvetlerine karşı sürdürdüğü mücadelelerin sonucunda **2 Eylül 1945'te Vietnam Demokratik Cumhuriyetini (VDC) kurduğunu ilan etmişti.** Bu, bağımsızlık mücadelesinde varılan önemli bir aşamaydı.

Ne var ki, VDC'nin kuruluşu ile Vietnam halkının acı yazgısı sona ermiş olmuyordu, Fransızlarla savaş sürdü. **1954'te General Nguyen Giap Fransızların Vietnam'daki en önemli askeri garnizonunu ele geçirince sömürgeciler yenilginin kaçınılmaz olduğunu artık anlamışlardı.** Bu askeri başarıdan sonra Cenevre'de toplanan uluslararası bir konferansla Vietnam 17. enlem çizgisinden, Kuzeyde Vietnam Demokratik Cumhuriyeti, güneyde Fransa ve ABD yanlısı bir yönetim olmak üzere ikiye bölündü. Anlaşmaya göre 1956'da Kanada, Hindistan ve Polonya temsilcilerinden oluşturulacak bir kurulca denetlenecek olan serbest seçimler yapılacak ve bu seçimlerle ülke birleştirilecekti.

Bundan sonra, İkinci Dünya Savaşından kapitalist dünyanın önderi olarak çıkan ABD'nin Fransız askeri güçlerine yardımlarla girmeye başladığı bölgedeki askeri varlığını artırdığını ve yavaş yavaş Fransa'nın Hindiçini yarımadasında yerini ABD'ye bıraktığını görüyoruz.

ABD, bölgede barış ve Vietnam'ın birliği sürecini başlatabilecek olan Cenevre anlaşmasını imzalamadı. **Aynı yıl Avustralya, Yeni Zelanda, Fransa, Pakistan, Filipinler, Tayland, İngiltere ve kendisinin içinde bulunduğu Güneydoğu Asya İttifak Örgütü (SEATO)'nün kuruluşuna öncülük etti.** SEATO, Hindiçini yarımadasını koruyuculuğu altına aldığını açıklamakta gecikmedi. NATO'dan sonra SEATO'nun da kuruluşu, ABD'nin soğuk savaşı sürdürme, sosyalist ülkeleri askeri bloklarla kuşatma ve yalıtma stratejisinin bir gereğiydi, (SEATO'yu bir yıl sonra Türkiye'nin de içinde bulunduğu CENTO'nun kuruluşu izleyecektir). Vietminh'in askeri başarılarının siyasal başarılarla tamamlanacağı belli olduğundan, **1956 seçimlerinden Vietminh'in zaferle çıkmasını önlemek için ülkede bölünmenin kemikleştirilmesi yoluna gidildi.** Şaşılacak bir şey değil: Yankeeler, bir ulusun kendi yazgısını kendisinin belirlemesine müdahale ederek onun birliğini bölme ve bölgede barış sürecini kesme konusunda duraksama göstermiyorlardı. Bu durumda kuşkusuz, Cenevre anlaşması bir "komünist tuzağı" olarak değerlendirilecekti. Dev'in mantığı nettir: Uluslararası hukuk, çıkarına hizmet ettiği ölçüde hukuktur. Doğal olarak, güneyde 1955'te yeni kurulan güdümlü hükümet, anlaşmayı kendisinin imzalamadığını öne sürerek 1956 seçimlerine katılmaya yanaşmayacak ve 1956 seçimsiz geçiştirilecektir. Oysa Ho Şi Minh, sorunun barışçı çözümünün uygulanması ve Cenevre anlaşmasına bağlılığını göstermek için güneydeki askeri birliklerini anlaşmadan sonra geri çekmişti.

Güney Vietnam'da Amerikan askeri varlığı bundan sonra daha da artmaya başlar. Vietnam'daki Amerikalı askeri danışman sayısı 1960'ta bin iken 1963'te 17 bine çıkarılır. Kennedy'nin başkanlığına rastlayan bu dönemde napalm (yangın) bombası ve bitki öldürücü kimyasal silahlar kullanılmaya başlanır. Amerikan silah sanayi, iştahını kabartan bu savaşa daha fazla girmek için bir sırtları gibi fırsat kollamaktadır. 1965'te Tonkin

23. Sayfada sürüyor